

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. Doct. Martini Lvtherii Avgvstiniani Theologi Synceri
Lvcvbrationvm Pars Vna, quas ædidit usq[ue] in annum
præsente[m] XX. Catalogum earu[m] uersa tibi pagina
indicabit. Alio Tomo, Domino Volente, ...**

Luther, Martin

Basileae, 1520

VD16 L 3411

Resolvtio Lvtheriana Svper Propositione Sva Deci Matertia, De Potestate
Papae.

urn:nbn:de:hbz:466:1-34878

RESOLVTIO LVTHERI

ANA SVPER PROPOSITIONE SVA DECI
MATERTIA, DE POTESTATE PAPAE.

M. LVTHERIVS AD LECTOREM.

Paradoxon
nullū audeo
proponere.

Ogor ego solus fere mortalium, disputatiōibus meis aut nullum interfere paradoxum, aut mox simul effunde/re totum secretum. Adeo ceteri omnes, cum ambulēt in mirabilibus sup se, & nō modo paradoxata, sed & pseu/doxtata pposuerint, hāc hnt gratiā, ut longe distingaāt inter ea quæ sic ostētāt & ea q plane in populo docēt, aut domi fabulant. Vnus est Lutherius, q & prouocat & ut rapitur ad pugnam, disputatiōnem, & simul exigitur dice re & rationem ante tempus reddere: aut ita dicere disputaturus, ut a cerdonibus quoq; intelligi possit, quod si non fecero, mox hæreticus, blasphemus, scādalo/sus sum: sic mea habet fors mi lector, sed non timeo, donec Christus uixerit, qui simili, immo maiore inuidia laborauit, cum suis diuinis paradoxis superbos fal leret, ut qui uidentes erant, cæci fierent: quæ tamen nisi post ascensionem suo tē pore per spiritum sanctum reuelare noluit. Ita sunt istæ meæ aduersus Ioan. Ec/ cium positę propositiōes, maxime decimatertia de potestate Papæ, ut superbiam inuidiosissimam facie sua luderet, præsertim cum mihi rem fore cum lubrico colliu/ ctatore intelligerem. Quare te lector iudicem eligo, quisquis fueris, adeo nihil in hac propositione periculi mihi timeo, quantum ad ueritatem attinet. Ceterū si inuidia aliud fecerit, suum opus fecerit, tu modo candide & libere iudica, Vale.

PROPOSITIO ECCIANA.

Romanam ecclesiam non fuisse superiorem alijs ecclesijs ante tempora Syl/ uestri negamus. Sed eum qui sedem beatissimi Petri habuit & fidē, successorē Petri & uicarium Christi generalem semper agnouimus.

PROPOSITIO LVTHERIANA.

Romanam ecclesiam alijs ecclesijs fuisse superiorē, pro/ batur ex frigidissimis Decretis Romanoꝝ pontifi/ cum: contra quæ sunt textus diuinæ scripturæ, historię approbatæ mille centumq; annorum, & decretum con/ cilij Niceni omnium sacratissimi.

Primum uides, lector, de re ipsa nos nō admodum dissentire, sed de causis & origine rei, nam nec ego nego Roma. Pontificem esse, fuisse, fore primum, nec de hoc disputo, nec hoc queritur, sed an probatōnes ualeant, quibus id asserit. Mihi sane, quod fateor, maxime omnium displicet, quod in ecclesia aliquid as/ sertum

Ro. Pontifex
superior est.

sertum, studio adulationis uel mendacis probatur, quibus ecclesiam & fidem nostram aduersarijs ludibrio exponamus. Nō eget ecclesia Christi nostris mendacis, super fidei petram stabilitur, non abhorret discuti & inquiri, inde factū est, ut Rho. pontificum adultores in hoc primatu, iam diu suspicionem tyrannidis passi sint, dum uelut malæ fidei possessores non permiserūt, huius rei ueritatem libere inquirere & disputare, quod tamē in omnibus etiā diuinis rebus (modo primatū hunc non tangerent) libentissime permiserunt.

Tyrannidis suspicio, qd de potestate non sinit disputare.

Omitto itaq; Ecclesiam propositionem, quā ut inuidiose & subdole positā, me non capere fateor, nam sine ulla causa hanc in publico mihi inuidiam mouit, cū hanc materiam in nullo meorū dīctorū tractarim, sed adulator sua quæsiuit, etiam cum fratris sui pernicie, deinde quod homo suauis uicarium Christi & Petri successorem non asserit, nisi & fidē habeat, in quo aut insanit, aut multos pontifices Romanos negat uicarios Christi fuisse, & fore posse, ut quos si dem habuisse nesciamus; atq; quod omnīū intolerabilissimū est Ro. pontificibus, sanctitate & pietate necessarijs eos onerat, cum apud nos ratus sit etiā eius uicariatus & pontificatus, qui sine fide & sanctitate sit.

Pontifex esse potest qui nō habet fidem.

Sed age, lubricam hanc anguillam differam, & duo in mea propositione faciam. Primo, adducam firmamēta, quibus primatus iste stabiliri fideliter posse mihi uideatur, ita ut per ipsa etiā hæreticis & schismaticis efficaciter resisti possit. Deinde ostendam, quod nihil faciant decreta & probationes, quibus hucusq; nixi fuerunt, qui eundem primatū statuerunt.

DE PRIORE PRIVS.

Primū, quod me mouet Ro. pontificem esse alijs omnibus, quos saltem nouerimus se pōtiffices gerere, superiorem, est ipsa uoluntas dei, quā in ipso facto uideamus, neq; em sine uoluntate dei, in hanc monarchiam unq; uenire potuisset Ro. pontifex. At uoluntas dei, quoquo modo nota fuerit, cū reuerētia suscipienda est. Ideoq; non licet temere Ro. pontifici in suo primatu resistere.

Probatioes monarchiæ pontificiæ. Ex uolūrate dei arguitur superioritas Papæ.

Hæc autē ratio tanta est, ut si etiā nulla scriptura, nulla alia causa esset, hæc tamen satis esset ad cōpescendā temeritatē resistentium, & hac sola ratione gloriosissimus martyr Cyprianus per multas epistolas confidentissime gloriatur cōtra omnes episcoporum quoruūcūq; aduersarios, sicut, iij. Reg. legimus, Quod decem tribus Israel discesserunt a Roboam filio Salomonis, & tamen quia uoluntate dei, sine auctoritate factum est, ratum apud deum fuit.

Nam & apud Theologos omnes, uoluntas signi, quā uocant operationem dei, non minus q̄ alia signa uoluntatis dei, ut præcepta, prohibita &c. metænda est. Ideo non uideo, quomodo sint excusati a schismatis reatu, qui huic uoluntati cōtrauenientes sese a Rom. pontificis auctoritate subtrahunt. Ecce hæc est una prima mihi insuperabilis ratio, quæ me subijcit Rho. pontifici, & primatū eius confiteri cogit.

Secunda, si iuxta præceptam Christi cedere aduersario iubemur, & qui angariarit nos mille passus, eundū est cū eo & alijs duobus milibus, quāto magis si Ro. pontifex exegerit in suo principatu, cedendū, siue id iuste, siue iniuste exegerit. Nam incōparabiliter minor res est principatus iste, q̄ ut unitas & charitas & humilitas propter ipsam per nos dissoluatur. Ideo non dubito peccare eos, qui in dissensionem sese tradunt, & spiritus æternam unitatē propter hanc temporalem terrenam excellentiam fugiendam dissolunt; ferenda enim sunt omnia, quæ peccata non sunt.

Peccant monarchiæ pontificis resistentes.

Tertīa, quod si ppter peccata nostra nos deus uoluerit premerē multis principibus

Malis principibus obsequendum.

Cc

cipibus

cipibus, sicut in Prouerbijs dicit Salomon: Nunquid resistendum est flagello dei? propter peccata, inquit, populi, multi principes eius. Proinde, quando nostrū nō ē definire, irata ne an propitia uolūrate deus nobis quoscūq; principes dederit; hoc nostrū est, uoluntatem eius p̄o, simpliciq; timore suscipere. Quo modo etiā si sub Turca nos esse uellet, Turcæ subesse libentes deberemus.

Potestati rei
sistentes, deo
resistunt.

Quarta, Rho. xiiij. apostolus dicit: Omnis anima potestatibus sublimiorib⁹ subdita sit, non em̄ est potestas nisi a deo, quęcunq; autem a deo sunt, ordinatae sunt; Itaq; qui resistunt potestati, dei ordinationi resistunt; qui autē deo resistūt ipsi damnationē sibi acquirunt. Hac certe oīm robustissima, quātū ego capio, causa, nos Ro. Pontifici subiecti sumus, in qua clare asserit, nullā potestatem esse quidē posse, nisi a deo. Cū autē Ro. pontificis potestas itā sit robustissime stabilita, ut uideamus, certe oportet dei ordinationē hęc nō impugnare, sed quantumta est, humiliter sustinere, etiā si iniusta esset, & iudiciū deo relinquere.

Quinta est beatus Petrus docens, ut subditi simus omni humanę creaturę, quia sic est uoluntas dei. At humanā creaturā uocat magistratus hominū arbitrio institutos, ut clarū est ex sequentibus, ubi dicit, siue regi tanq; præcellentī, siue ducibus, tanquā ab eo missis. Cū autē & Rho. pontificis potestatem arbitramur humano decreto statutā, & ordinante deo sic roboratā, sine crimine non est, qui sese suę autoritati subdixerit.

Consensus
fidelium.

Sexta, ad hoc facit unus ille consensus omnium fidelium, qui hodie sub Rho. Pontifice sunt, nā cū potestas illa sit res temporalis & longe submittenda unitati fidelium, nō sine foedissimo crimine esse poterit, si propter rem temporalem, hunc tot fidelium cōmunem sensum despexerit, hoc est, Christum negauerit, & ecclesiam contempserit. An possibile est, Christum non esse inter tot ac tantos Christianos? Si autem Christus ibi est & Christiani, cū Christo & Christianis standum est in quacūq; re, quę contra dei præceptum non fuerit. Hęc inquā ratio fortis est, & insolubilis, & ex ijs possunt multe alie formari, quin huc potest uniuersa scriptura duci, ut quę ubiq; charitatē, humilitatē, unitatē spiritus, & timorē die cōmendat, nō uiolandas esse pro ulla re mundi, nedum pro unius uno pontificatu uel primatu, etiā si solo iure humano esset institutus, & hac ratione, ut mihi uideor, longe melius stabiliretur Ro. pontificis monarchia, si uoluntatē dei & consensum fidelium non tantum subditi, sed & Ro. Pontifices attendere & timere cogereantur, q̄ dum uelut iure diuino teneant, ut & terrore extorquent, non nisi odium sibi accendant in subditis, & sese per securitatē in tyrannidem paulatim confortant.

DE POSTERIORE.

Quod probationes hucusq; habitę nihil sint, tripliciter ostendā. Primo scripturas adductas dissoluendo. Secundo, Canonū seu Decretalium inefficacē probationē. Tertio, rationes robustissimas adducendo.

Ad primū, duę sunt auctoritates scripturę, quibus creditum est stabiliri primatus Rho. ecclesię.

Primo adducitur illa auctoritas Matth. xvi. Tu es Petrus, & super hęc Petrā edificabo ecclesiam meā. Et tibi dabo clauēs regni cōlorū &c. Ex hoc enim textu clamant Petrū solū accepisse clauēs præ ceteris apostolis.

Sed quod hęc nihil faciant, probō.

Iurista. Primum, quod ipsimet Iuristę primatus huius assertores recedūt ab hoc sensu, & negant hoc uerbo Petro datam primatatem, consequenter & Rho. Pontifici, sicut glossa in c. considerandum, dist. l. Et Panor. de elect. c. significasti, unde

unde dicunt, Non hoc uerbo, sed illo uerbo, Pasce oues meas, Petro esse collatum pontificatum ecclesie. Si ergo ipsis iuristis licet negare tot textus expressos Decretorū, & dissentitur omnibus, quæ dis. xvij. xvij. xix. xxi. xxij. tam copiose & pertinaciter, ex hoc uerbo Matth. statuuntur; Cur mihi non liceat frigidissima decreta appellare theologo, cum ea negare & annihilare liceat iuristis; persequantur primū seipfos, maioris criminis reos, aut si ueniam merentur Decretorū negatores & grassatores, sine peccato crit, qui inefficaces asserit, & frigiditas decretorū probationes. neq; enim ego ea negaui, sicut illi, sed frigere tantū ad probandū dixi, sicut re uera frigent, nisi quod ad locupletandū locum ualent exempla eorum, quæ per uim dicuntur, & in alienam sententiam trahuntur. Nihil ergo probatur hoc textu, a quo ipsemet discedūt, nihil istis decretis probatur, quæ ipsimet negant, neutrisq; cōfidunt.

Frigida
decreta.

Et mouentur ad hoc satis forti ratione, quæ aduersarios reddat intictos, scilicet hac, quod Christus (ut etiam beatus Hiero. eodē loco exponit) non tradit Petro clauēs, sed promittit dūtaxat; Ideo currendum esse ad locum, in quo tradit clauēs, & tunc inuenitur illud Iohannis uultu. quod nō ad Petrum, sed ad omnes dicit; Accipite spiritum sanctum, quorū remiseritis peccata &c. Ex quibus uerbis liquet, non solū quibus in Petro clauēs promiserit (nempe toti ecclesie) sed etiam quid per clauēs promissas intelligi uelit, nempe remissionem & retentionem peccatorum.

Promittit tū
clauēs Pet
tro.

Clauēs
quid sint.

Secundo, quod idem uerbum Christi male decreta aptant soli Petro & Romano pontifici, nam apud sanctos patres Christus hoc uerbū dixisse ad ecclesiam & omnes apostolos in persona Petri, asseritur; quorum primus est D. Hiero. qui hoc loco interpretatus uerbum Petri, dicit; Petrus ex persona omnium apostolorū confitetur, dicens, Tu es Christus filius dei uiuū. Et in hoc sequitur suum (ut solet) Origenem qui idem eodem loco sentit.

Tibi dabo
&c. ad omnes
apostolos dī
cum intelli
gitur.

Chryostomus autē, & si hunc locum totum in Petri laudem trahat, dicens etiam, caput & pastorem constitutum ecclesie futuræ, & toti orbi præpositum, tamen & ipse uocat eum os apostolorū, quod tunc omnium responderit, dicens; Petrus omnium apostolorū os, uertex cōsortij totius, cum omnes interrogati essent, ipse solus respondet. Ergo non ad solum Petrum iste locus pertinet, sed ad omnes, etiā si primus & princeps inter apostolos ipse fuerit.

Petrus os
apostolorū.

Beatus Aug. Psal. cvij. sicut quædā dicuntur, quæ ad apostolum Petrū proprie pertinere uideantur, nec tamen habent illustrem intellectū, nisi cum referuntur ad ecclesiam, cuius ille agnoscitur in figura gessisse personā propter primatum, quē in discipulis habuit, sicuti est, Tibi dabo clauēs regni cœlorum, & si qua huiusmodi; Ita Iudas personam sustinet quodam modo inimicorū Christi &c. Vides quod clauēs ecclesie, in persona Petri datas asserit. Idem lib. j. de doct. Christ. c. xvij. Has igitur clauēs dedit ecclesie suæ, ut quæcūq; solueret in terra, soluta essent & in cœlis.

Ecclesie tra
ditur clauēs.

Et cur non nos ipsi potius textū & uerba Christi consyderamus, qui nos clarius per seipsum instruet?

Dicit itaq; uenit Iesus in partes Cæsareæ Philippi, & interrogauit discipulos suos, Quæ dicunt homines esse filium hominis? &c. ubi significat B. Hiero. dictum obseruat, aliter Christū interrogasse de se, quando hominū, aliter, quā do apostolorum sententiam quæsiuit; illos uocat homines, hos autē deos esse significat. deinde de hominibus quærens, filium hominis se appellat, uelut uago nomine. At apostolos quærens, me inquit, certam & singularem personam

Circumstan
tia textus.

Cc ij mon

monstrans. Atq; ubi de hominibus querit, nullus designatus discipulus respōdet: ad significandū, quod sine nomine sunt, qui indigna de filio dei sentiunt. Quibus adde & hoc, quod opiniones inconstantes sunt hominum de Christo. At ubi apostolos de se interrogat, ibi signatus unus certus respondet, & cōstantem absoluit & pronunciat fidei confessionem, ut ueram Christi cognitio nē, in unitate & firmitate consistere, non multorū opinionibus uelut arundinem agitari doceret. Vides ergo adhuc nihil ad Petrum proprie pertinere, nisi quod cōmune organū est omnium apostolorum.

Organū apostolorum est Petrus.

Iam illud uide, quod & a laicis obseruatū ipse didici (est em̄ etiā in laicis spiritus Christi) uerbū hoc Christi nō posse ad solum Petrum, dictum intelligi, quia Christus non solū Petrū, sed oēs apostolos requisit, dicens: Vos autem quē me esse dicitis? non dixit: Tu Petre, quē me esse dicitis? Nisi ergo per Petrum omnes discipuli respondissent, certe discipuli non fuissent, nec magistrū audissent, nec satisfecissent interroganti, quod est impiū de apostolis sentire.

Relinquitur ergo quod Christus responsum Petri acceptarit, non pro solo Petro, sed pro toto collegio apostolorum & discipulorum; alioquin & alios q; denuo interrogasset.

Ex quibus ulterius sequitur, Quod sicut Christus personam respondētis Petri pro omnibus acceptat, ita sequenter quoq; non ad solum Petrum, sed ad omnes, quorum persona Petrus loquitur, dicat: Tu es Petrus, tibi dabo clauēs &c. Alioquin scriptura non recte intelligitur, nisi præcedentiā & sequentiā recte conferant. Atq; ut hoc eo sit certius, non soli Petro a Christo aliquid dictū esse, exponit seipsum Christus, cui loquat, & cui tradat clauēs, dicens: Beatus es Simon Bariona, caro & sanguis nō reue, tibi, sed pater, qui est in cœlis.

Petro sanguis & caro nō reuelauit, igit nō ut Petrus respōsum accepit.

Obsecro, quid hic potest contra uel fingi? quid apertius dici, q̄ quod Petrus in hac persona nō est Petrus, nō est caro neq; sanguis: sed est is, cui reuelat pater, omnino Petrus extra hominem ponitur, & iam non est ulla persona p se, sed reuelantis patris auditor. Non Simon Bariona hæc respondet, non caro & sanguis, sed reuelationis paternæ auditor. potest ne hic calumniator ullus uerbum Christi ad Petrū hominem torqueret? Quid ergo: is qui auditor est paternæ reuelationis, huic dantur clauēs, non Petro, non filio Ioannis, nō carnī & sanguīni, quod si ita est, pronū iam sequitur, quod nulli priuato homini datæ sunt clauēs, sed soli ecclesiæ, quia de nullo priuato homine certi sumus, habeat nec ne reuelationē patris. Ecclesia autem ipsa est de qua dubitari non licet, cū sit corpus Christi, una caro, eodem spiritu uiuēs, quo Christus, ipsa est Petrus ille auditor reuelatiōis, & acceptor clauium, quia hic symbolum stat firmiter,

Ecclesia sc̄ta catholica.

Cōfio sancto rū ad symbolū adiectū est

Credo ecclesiam sanctam, cōmunionem sanctorū, non ut nunc aliqui somniant, credo ecclesiam sanctam esse prælatū, uel aliud quod fingunt. Totus mundus cōfiteatur sese credere ecclesiam sanctam catholicam aliud nihil esse, q̄ cōmunionem sanctorum; unde & antiquitus articulus ille, sanctorum cōmunionem, nō orabatur, ut ex Ruffini symbolo exposito uidere licet, sed glossa aliqua forte Ecclesiam sanctam catholicā exposuit, cōmunionē sanctorū, quod successu temporis in textum relatum, nunc simul oratur. Sed o necessarium & optabilissimum factum propter eos, qui ecclesiam hodie quādiuis potius uocāt q̄ communionem sanctorum.

Sup hanc petram i. p̄fessio nem fidei.

Sequitur autem, Et super hanc petram ædificabo ecclesiam meam. Si p hanc petram intelligimus potestatem papæ, uide quid facimus. Primum sequitur, quod ecclesia primitiua apostolorum non fuit ecclesia, quia Petrus (ut solidis probem

probem argumentis) anno decimo octavo adhuc fuit Hierosolymis, necdum uiderat Romam, quod ex Paulo ad Galatas clarum sit, qui scribit se post conversionem sui abiisse primū in Arabiam, deinde post annos tres uenisse Hierosolymam uidere Petrum, ac postea post quatuordecim annos ascendisse, & contulisse cum Iacobo, Petro & Iohanne euangelium præputij. Quis autē ita insaniat, quæso, uel Orestes, ecclesiam Hierosolymitanā & catholicam non fuisse ecclesiam, quia potestas Rom. ecclesiæ nondū fuit, nec forte fides eius? Non ergo supra petram, id est, potestatem Ro. ecclesiæ, sicut decreta quædā exponūt, sed supra fidem, a Petro totius ecclesiæ persona confessam, ædificata est, cum & uniuersalis & catholica ecclesia tanto tēpore ante Ro. ecclesiam fuerit.

Uterius, Matth. xviij. in plurali numero dicit, non ad Petrum, non ad apostolos, sed ad ecclesiam dicens: Si ecclesiam nō audierit, sit tibi sicut & ethnicus & publicanus. Amen dico uobis, Quæcūq; ligaueritis super terram, ligata erūt & in cœlo. Accede nunc, qui uoles, & hunc cum illo loco confer: Ille sonat soli Petro datas clauas, hic negat, & non soli datas asserit. Quomodo utrūq; stabit? Concordandū utiq; est utrūq; uerbum, quod idem Christus dixit. Si soli Petro collatae sunt, mendacium est, quod hic dicit omnibus collatas. Quis autem nō uideat, hunc posteriorem locum esse interpretem prioris, & in hoc rem esse clare expositam, illic uero in Petro unitatem multorū in ecclesia cōmendatam?

Quin uide quoddam mirabile, illic incipit ab omnibus, dicens: Quem uos me esse dicitis? & finit in uno Petro, dicens: Tu es, & tibi dabo. Hic contra incipit ab uno, dicens: Si peccauerit in te frater tuus &c. & desinit in omnibus, dicens Quæcūq; ligaueritis &c. Nonne clarum est per unum Petrum illic idem uoluisse, quod hic per uniuersos, & clauas non esse ullius hominis singularis, sed ecclesiæ & communitatis, ut firmum sit, sacerdotem non suo iure, sed ministro (quia ecclesiæ minister est) ecclesiæ clauibus uti, nec tanq; suis aut sibi, sed ecclesiæ traditis? Credo iam hæc ferme fidem factura, hanc Matthæi autoritatem neq; ad Petrum, neq; ad successorem, nec ad unam aliquam ecclesiam, sed ad omnes ecclesias pertinere. Quia quis poterit negare, illi esse clauas traditas, qui reuelante patre Christum confitetur? Quo posito, necesse est, ut ubi sit reuelatio patris & confessio Christi, illic & clauas. At hæc in qualibet ecclesia est, nō autē in ullo uno singulari & incerto homine.

Quod ut Christus nobis cōmendaret, statim post gloriosam istam Petri cōmendationem, cū eum Petrus prohibuit, ne moreretur, audiuit: Vade post me Satana, non em sapias ea, quæ dei sunt.

Quid hoc est: nō sapit Petrus quæ dei sunt? Nōne pater reuelauit ei? Si hæc ante cōmendationem Petri facta fuissent, aliquid momenti haberet, Petrum pro sua & successorum aut unius ecclesiæ persona fuisse cōmendatum, at nunc cum post cōmendationem uituperetur, ut ignarus dei, clarum sit, illum superiorem Petrum, qui clauas accepit, non fuisse Petrum filium Bariona, sed ecclesiam filiam dei, quæ uerbo dei genita, uerbū dei audit & confitetur perseveranter in finem, non aliquando non sapiens, quæ dei sunt, & retro abire iussa sicut Petrus. Aut si hoc ad Rom. pontificem & ecclesiam pertinet, quod ad Petrum dicitur: Tibi dabo clauas: iam irrefragabili sequela etiā ad eandem & illud pertinebit, Vade post me Satana, Non enim sapias quæ dei sunt: quia & hæc ad Petrum Ro. ecclesiæ futurū episcopum dicta sunt. Aut si hæc nō ad se pertinere putant, iam nulla rōne cōuincere possunt, ea quæ superius dicta sunt, ad se pertinere.

Sed age lauius, Si omnino ad rigorem istum Grammaticū se recipiunt, quod

Ecclesia audienda.
Quæcūq; ligaueritis.

Clauas unus hominis nō sunt.

Pertinent ad oēs ecclesias

Petrus reprehenditur post clauas acceptas.

Vade post me Satana, pertinet ad ecclesiam Rom.

Si soli Petro, ergo non soli successoribus.

soli Petro dictū ē, Tu es Petrus, tibi dabo clauēs &c. quomodo resistemus hęc reticis, si qui hoc nostro rigore uerborum nixi, nos urgeant & dicant: Esto ad solum Petrum hęc dicta sunt, ergo nō ad successorem, ergo ecclesię clauēs cū Petro uenerunt & abierunt, ubi ergo nunc ecclesiā? Non enim ad plures pertinere potest, quod ad unum dicitur, sicut illud: Cum iunior esses, cingebas te &c. quod ad solum Petrum ita dictum est, ut cum Petro impletum & finitum sit, ad nullum successorē eius pertinens.

Si autem ad successores & aliquam ecclesiam dictum est, iam nulla ratione prohiberi potest, quin ad omnes dictum sit, immo necessaria ratiōe ad apostolos omnes, qui presentes erant, magis q̄ ad unius Petri successores, qui nōdū erant, dictum accipietur. Quod si ad omnes apostolos, iam etiā ad omnium apostolorum & non unius apostoli successores dictum intelligitur.

*Dū papam
estur, ubi tū
clauēs*

Sed respondeat tamen mihi qui potest, quis nam credendus sit habere clauēs etiam in Rho. ecclesiā: an ipsa ecclesiā uel papa: & attende quod dico. Quādo papa eligitur, an secū affert clauēs uel non? Si affert, ergo erat Papa, anteq̄ eligeretur. Si non affert, a quo accipit? nunquid ab angelo de cœlo? nonne ab ecclesiā? Item quando Papa moritur, cui relinquit clauēs: aufert eas secum? Si nō aufert, cui relinquit nisi ecclesiā, a qua accepit? Quid igitur potest dici contra hanc euidentissimam experientiam, optimā euangelij interpretem, clauēs nec Petro, nec successori, sed soli ecclesiā datas, a qua tanquā minister accipit usus eis sacerdos: Vbi nunc est quod soli Petro dictum esse putatur: Tibi dabo clauēs: immo ubi nunc est quod soli ecclesiā Roma, clauēs datę sunt? Necessē est, ut in qualibet ecclesiā clauēs sint, ut dixi supra.

Adhuc unum dicam, & utar apostoli Pauli argumento, Rho. iij. ubi probat ex circūstantia temporis & facti, Abraham non ex circūcisione, sed ex fide iustificatum, nulla alia ratione usus, q̄ quod Abraham ante circūcisionē fuerit iustus apud deum perfidem. Si hoc eius argumētum ualeat, sicut necesse est ualere, necesse erit & hoc ualere, quod nunc produco in hunc modum.

*Petrus nullus
us urbis episcopus.*

Petrus quando clauēs accepit a Christo (si omnino personam eius solā contendis accipere) nōdū erat episcopus urbis Romę, immo proprie nunq̄ fuit episcopus ullius ciuitatis, sed apostolus episcoporum institutor, maior omnibus episcopis, sed erat unus inter apostolos. Ergo clauēs non sunt ei datę, secundū quod postea uel factus, uel mutatus est, uel loco uel officio, sicut Abraham non est iustitia reputata, qualiscunq̄ post fidē factus est, sed prout fuit apostolus tantum, & præsertim habens patris reuelationem, quare prorsus nihil hęc autoritas ad Ro. pontificem pertinet, etiam si soli Petro dicta fuisset, quanto nūc minus pertinet, quando nec soli Petri personę dicta conuincitur.

*Ut ap̄s, non
ut episcopus
Romanus accepit
clauēs.*

Addo & aliud similis formę argumentum, quo Paulus Rhoma. iij. & Gal. iij. utitur, dicens: Quod sicut Abraham ex fide reputata est iustitia, ita & omnibus qui credunt, reputabitur iustitia.

*Cōfessōi, ecclesię
nō p̄ticularis hōis
dant clauēs.*

Quare & his, sicut Petro habenti reuelationem patris, & Christum confitenti, clauēs dantur: Ita necesse est, omni similiter confitenti & reuelationē habenti clauēs donatas esse, quod nullę nisi ecclesię, id est cōmunioni sanctorum cōuenire potest, cum nullus singularis fidelis constanter & certo ac perseveranter habere possit hanc confessionem: cum nec Petrus ipse in eadem perseverauit, quin non modo aliquādo, sed mox post acceptas clauēs errauit: & tamen non sunt ei clauēs rursus ablata, quia non in sua, sed ecclesię persona eas accepit. Quod si hęc argumenta non concludunt, nec illa apostoli Pauli, quę allegata sunt.

Verum

Verum ut opinionem contrariam penitus iugulemus, age, si ista uerba, Tibi dabo claves &c. ad Petrū & successorē eius pertinent, necesse erit, ut & præcedētia & sequentia, hac uel sententiæ coherentia ad eosdem pertineant. Non enim in sacris euangelij uerbis admittendi sunt, qui pro arbitrio sensus sui, partem huc, partē illuc torquent & rapiunt, sed ex consequētia sensus & uerborū & ex circūstantijs intelligentia referenda est, iuxta Hilarij documentū. Cum itaq; Christus claves noluerit tradere, nisi prius omnibus discipulis de sui confessione exploratis, deinde, nō nisi accepto & approbato responso Petri, ex reuelatione patris loquentis, clarum est, claves nō esse, nisi eius qui talis est, qualis tūc Petrus fuit, quo sequitur absurdissima absurditas, quod malus Papa uel episcopus nō esset Papa nec episcopus, quia nō haberet fidē quæ cōstituit acceptorē clauium. Deinde sequit̄ cōtra textū & sensum eorū, quod nec Petrus claves acceperit aut retinuerit, quia Christus dicit, quod portæ inferi non præualeant aduersus uel ecclesiam uel fidem, quā tunc Petrus tenuit. At cōtra Petrum præualuit etiam ancilla hostiaria. Si itaq; illorum sententia staret, necessaria omnino sequela sequetur, aut Rhomanos & omnes pontifices oportere esse sanctos, & habere patris reuelationē, nec esse carnem & sanguinē, aut eos non esse pontifices, nec habere claves. Nec uideo quid contra hæc dici possit, cum stet tam clarus textus, quod claves sunt datæ, nō nisi ei qui carnem & sanguinē non audit, sed patrem cœlestem, hoc est, sanctū & iustum in spiritu, alioquin omnis pontifex est satanas, non sapiens quæ dei sunt. At si hoc dicimus, iam hæreticorum nouorum & antiquorum Donatistarū errorem renouamus, qui malum episcopum non esse episcopū asseruerunt, quod absit a nobis, qui sanctæ & iustæ ecclesiæ ministrū impiū & malum esse posse confitemur. Ita sit dum per hæc uerba uolunt ex Rho. pontifice solum & omnē, & uniuersalem pontificem facere, nullum pontificem nobis relinquant, ut uideant, quo stipēdio scripturas uiolentent adulatores & ambitiosi. Reliquū ergo est, Euangelium hoc loco nec ad Petrū, nec ad successorē eius, nec ad ullum episcopū, aut ullum hominē singularē pertinere, sed ad cōmunionē sanctorū, quæ est ecclesia, hæc deinceps potest claves cōmittere, tum digno, tum indigno; indigno, inquā, coram deo, quia nescit utrum dignus sit deo, alioqui non nisi digno coram hominibus cōmittere debet.

Quare satis patere arbitror, quando decreta quædā hunc textum ad Rho. sedem & pontificem trahunt, nō modo frigidissime (quod modeste dixi) sed etiā contrarie sensui euangelio uerbū Christi tractare, quod clarius faciemus, quando ea inferius examinabim⁹. Interim de hac autoritate satis sit in summa dictū, quod si cui claves arrogantur, huic necessariā quoq; esse fidem Petri, quod si fides Petri necessaria esse negabitur, eadem ratione negabitur & claves esse ei datas, cum utrūq; copulet & exprimat, imo fidem magis & primo quærat Christus. Quare non nisi de ecclesia Christum esse locutum, clare intelligitur, nec de una aliqua, sed de qualibet in qualibet parte mundi.

Secundo adducitur illud Ioan. ultimo, Simon diligis me, pasce oues meas. Hoc enim quia ad solū Petrum dictū putatur, ipsum super omnes constitutum arbitrantur. Verum quod & hæc nihil efficiat ostēdo. Primo, quia certissimū est, a Petro nullum apostolorum esse uel creatum uel missum, quare nec terrarum nec possibile est, Petro oēs oues esse cōmissas, sed generali sententiā omnibus dictum, pasce oues meas; non enim dicit, omnes, sicut ad omnes apostolos dicit; ite in orbē uniuersum, & docete oēs gētes. Verum ego non possum

Cc iij satis

Expositio sup
mit ex conse
quētia sensus

Malus papa
non papa.

Nec Petrus
acceperit cla
ues.

Donatista

Relinquant
nullū ep̄m.

Decreta con
tra euāgelij.

Claves cōm
mittunt, pro
pter fidem.

De ecclesia
Christus lo
cutus.

Generali sen
tentiā oibus
dictū est, Pas
sce oues me
as.

Petrus nō su
per ap̄os, q̄a
nullū misit.

fatīs admirari, quod tot ac tanti uiri contra tam expressas scripturas, tam euide/
tēs experientias, omnes oues Petro arrogant, qui tamen unanimit̄er confiteri
coguntur, singulos ap̄stolos in suas sortes esse missos, & Paulum de caelo in
ap̄stolatū gentium uocatum, in quibus omnibus, quomodo Petrum adhuc
omniū pastorem asserere audemus? qui nullū illorū misit, praesertim Paulum,
ut ad Gal̄j, multis uerbis contēdit. Sunt hāc tam aperta, ut cōfutatione opus
nō uideatur. Illi, inquit Marcus, profecti praedicauerunt ubiq̄.

Sequitur ergo, uel Petro & successori suo nō esse omnes Christi oues cōmis/
sas, aut oues, quas non Petrus, sed Paulus & ceteri ap̄stoli pauerūt, ad oues
Christi non pertinere, quo quid blasphemius? Ergo Corinthij, Galatae, Phi/
lippenses, & aliae gentes, quia nec pascēte, nec pastores mittente Petro, pascae
sunt, oues Christi intelligēdae nō sunt. Sed quid moror in re tam aperta?

Si dicis, at uerbū Christi ad solum Petrum dicit, Pasce oues meas. Respon/
deo, nō dixit, omnes oues meas, alioquin peccasset Petrus, si nō omnes pauis/
set solus sine ceteris ap̄stolis, peccaret etiam hodie Rho. pontifex, quod non
pascit, nec pastores mittit ad Turcas, & alias prouinciās.

Quin aliud dicam, Ex isto uerbo nihil potest cogi aliud q̄ ut Petrus pasce/
ret oues, quae fuerūt ex ouili iudaeorū, & sic nihil ad eum p̄tinet, nec ad Rhoma
nū pontificem & successorem eius, aut nō ad solum eū pertinet, quod ex apo/
stolo Paulo Galā. ij. probō, ubi Petrum uocat ap̄stolū circumcisionis, & se
ap̄stolū gentiū. Ergo si quis p̄tinax esset, nulla ui possit cogi hoc uerbo Chri/
sti aliud intelligi, q̄ pasturam ouium quae fuerūt ex circūcisione. Aut si exten/
ditur ad Rho. pontificem, iam nec prohiberi potest, quin ad omnes pertineat,
& extendi pari negotio ad omnes queat.

Petrus ap̄s
circūcisionis.

Pasce oues,
terribile uer/
bum.

Secundo, Ego rogarem, ut adultores Rho. pontificis omitterēt hoc terribi/
lissimū uerbum allegare, pro statuēdo primatu eius, neq̄ enim terribilius ego
uerbum in sacra tota scriptura legi, quod Rho. pontificem, & omnē pontificē
magis terrere possit.

Primū, quia pascere nō significat id quod esse primū aut principem, ideo ex
ipso nihil aliud probatur, q̄ q̄ Rhomanus p̄t̄ifex debet praedicare, docereq̄
uerbum dei. Quod si hoc debet, iam ei deponendus est totus iste primatus, die
& nocte in literis sacris ei uersandum, pure orandū, periculis & morti pro uer/
bo laborandū, breuiter, tota Rhoma, ut hodie est, longe in aliā faciē mutanda.

Pascere, id ē
praedicare.

Desinant ergo propter deum, uerba Christi spiritualissima suis cupiditatib⁹
aptare. Hāc enim si Rho. pontifici aptatur, sequitur irrefragabiliter, doceat
uerbum. Aut si nō docet, nihil ad eum pertinet.

Dilectio pra/
cedat clauis.

Verum magis obserua, Christus nō imponit pasturam Petro, nisi prius dili/
gat. Obsecro te, quid hoc est? Nōne sequitur, quod si nō diligit, nō sit audien/
dus? At quis nos certos faciet de amore pastoris? Dubitabimus? ergo quē nam
audiamus? Nam si audire nobis pastorem necesse est, etiam illi amare Chri/
stum necesse, aut si amare Christum non est necesse, nec audire pastorem ne/
cesse est, cum utrūq̄ Christus copulauit, nec pasturam nisi amanti cōmiserit,
quid hīc faciemus? Scio quod si recte pensaret hoc uerbum, quilibet episcopus
desperaret se medium unius ciuitatis pascere posse.

ἀντισηϊσμός

Igitur hoc efficitur, quod ista autoritate nihil probatur, nec ualet ad probā/
dum primatum; si autem aliquid ualet nunc hoc urgebit, nō esse episcopum in
ecclesia, qui nō doceat, nec docere aliquē debere, nisi diligit. Hoc in quā & nō
aliud ista uerba cōcludunt, nisi nona grāmatica usus dicas; Si diligis me, pasce
oues

oues meas, idem sit quod, si diligis te, esto primus super ecclesiam totam.

Rectius ergo facies, si hoc uerbum Christi accipias pro exhortatione, immo præcepto, non quo oues ad subiectionē, sed quo pastores ad diligendū Christum, & pascendū populum astringantur. Porro dilectio Christi (ut B. Aug. hic exponit) etiam mori pro ouibus Christi requirit.

Atq; utinam hoc uerbum ad se pertinere crederent Rho. pontifices. Hæc est enim totius orbis querela, quod dilectionē & doctrinam alijs relegantes, ad se nihil putant pertinere; intelligunt enim hæc uerba ad populū pertinere, ut per quæ cogere ad subiectionē omnes uolunt, & tamen pascua & auditum uerbi (quod uerba sonant) nemo uocat. O felix ambitio, si quis usq; inueniretur, qui omnium pastor esse ambiret, quis hunc non libentissime admitteret? Nunc autem libenter permittunt cuiq; diligendi & pascendi officiū, sibi uero titulum diligendi & pascendi, & quæ titulum sequitur, lucra scilicet & honores reseruant.

Desine itaq; a uerbis Christi torquēdis, quia ea quæ per hoc pontifici tribuis penitus auferunt, & omnia imponunt, quæ non tribuis, & ille q̄ maxime abhorret.

At dicis, pascere nō potest, nisi sit superior. Ergo licet non faciat officiū pastoris, non per hoc superioris amittit locū. Respondeo, quid hoc ad me? Quæ re ergo alia uerba, quibus locum potestatis asseras, hæc uerba aut amantem & pascentē requirunt, aut prorsus nulli conueniunt, nisi iterum noua latinitate, diligere plus his, accipias, pro eo quod est, præesse cæteris omnibus. Et pascere omniū iura & opes possidere. Proinde nihil mirum si primatū tanto æstu quærunr, quæ si uerbis in suo significato acceptis gerere deberent, nec deum ipsum pro præmio essent expectaturi. Vides ne ergo, quid sit illudere scripturas, seu ut modestius dixi, ex frigidissimis decretis primatū hunc probare?

Sequitur ex ijs, quod præesse cæteris, & nec diligere, nec pascere, nō est euāgelicum neq; Christianum officium, sed mundanum & humanum.

Dic mihi, si subditi erecti aduersus pontificem, dicerent, nolumus te audire nec habere pro pontifice, quibus uelles uerbis cōpescere? Nunquid his, pascere oues meas? At ipsi dicent, quando autē pascis? quando diligis? ubi opus & res huius uerbi? Ergo alio uerbo cogendi essent, non isto. Quare sequitur quoq; q̄ plus his uerbis nec ulla potestas, nedū primatus cōmittitur, sed potestatem habēti, officiū diligēdi & docēdi imponit, sicut Petro iā in apostolatū uocato, hæc dicuntur. Dicis autē, Sufficit quod per alium doceat & diligit, non est necesse ut per se solum faciat. Respondeo, Admitto: sed hoc isto uerbo Christi non traditur, & alio uerbo hanc licentiā astrui oportet; hoc uerbum insuperabiliter concludit, aut pastores esse debere, etiam per seipsos amantes & docētes, aut si non per seipsos amant & docēt, nihil hoc uerbum ad eos pertinere. Atq; ita nihil probat ex ipso pro monarchia Rhomana, sed potius contra pugnatur, cum tot amari & pasci ab uno sit impossibile.

Videmus quidem officium diligendi & pascendi a pontificibus Rhomanis tradi episcopis, retento titulo pastoris & amatoris, & episcopi eodem nomine seruato tradunt curatis, curati capellanis. Nomen per omnes transit & hæret, officiū transit, & in nullo hæret, sed & fratres mendicantes sumpto ab illis officio strenue eos imitantur. Maiores & magistri officium docendi fratribus terminalijs imponūt, ipsi nomine officij cōrenti. Adeo molestū est uerbū dei docere, diligere & pascere, propter quod unum filius dei uenit in mundū, misitq;

Salte.

Exhortatio
sunt uerba
Christi.

Titulus peti
tur a pontifi
cibus.

Diligere plus
ijs, nō est præ
esse omnibꝫ.
nec pascere ē
oīa iura possi
dere.

Humanū est
præesse, &
nō pascere.

A uulgari ex
ceptione.

Ad amantē
se pertinet pa
scendi uerbū

Per manus
traditur offi
ciū, reseruato
titulo.

Docere ne
mo uult.

spiritum

Spiritū sanctū, & omnia fecit, ut officium hoc esset officiosissimū.

**Docere per
latiū non est
episcopi.** Quod si satis est per aliū docere, quid amplius facit episcopus q̄ laicus? Non
ne uel Turca potest iubere aut permittere, ut alius diligat ac pascat? Quid er/
go necesse fuit, Petro tot uicibus repetitis, mandare hoc officiū, & tam instan/
ter urgere? Est iste modus Euangelij interpretādi, p̄ Pasce oues meas, id est, per/
mitte, iube, ut alius pascat? Si ille alius itē per aliū pascat, & tertius per quar/
tū, ac sic sine fine usq; ad neminem, ubi manet uerbū Christi?

**Pasce oues,
id est p̄mitte
ut ali' pascat** Aut qua decentia ceteri sequaces pascent, quando primores, & qui plus ijs
debent, non pascent? Cur Christus non fecit idem? cur Petrus nō etiam ocia/
tus, per alios pauit?

**A tpe Grego
rij nullus pa/
uit** Igitur, si ista uerba ad pontificiā potestātē cogas seruire, in neruum res tua
ibit. Et concludes, a tempore Gregorij magni non fuisse pastorem in Rhoma
na ecclesia, hic enim fere ultimus est eorū, qui sacras literas tractauerunt.

Quare si gloriaris dictum esse Petro, diligis me plus ijs, bene, fac hoc & uices,
dilige plus ceteris, pasce plus ceteris, & induent arietes ouium, & ualles abun/
dabunt frumento, clamabunt, & hymnū dicent. Quod si per, diligere plus his
intelliges maiorē te alijs esse, iam uerbo Christi alienam intrudis intelligenā
Non enim aliquid iubetur subditis per hæc uerba, sed Petro, non dicit, Estote
oues sub Petro, sed, Petre pasce oues meas, Et tamen illud uolunt, hoc nolūt.

Credo itaq; manifestissimū esse, has duas euangelij autoritates nihil ad rem
facere, & frigidissimū atq; inefficax esse, quicquid hucusq; per ipsas in hac re
formatum est.

Ex ijs iam facile est decreta ipsa iudicare, q̄ infirmiter sua probent. Quod ut
clarum faciam, aliquot adduco.

**Decreta frigi
dissima ad/
ducunt, disti.
xix. c. ita dñs** Primus est Leo dist. xix. c. Ita dñs noster, inquit, Iesus Christus, humani ge/
neris saluator instituit, ut ueritas, quæ antea legis & prophetarū præconio con/
tinebatur, per tubam apostolicā in salutem uniuersitatis exiret, sicut scriptū est
In omnē terram exiuit sonus eorū, & in fines orbis terræ uerba eorum. Sed hu/
ius muneris sacramēta ita dñs ad omnīū apostolorū officium pertinere uoluit
ut in beatissimo Petro omnīū apostolorū summo principaliter collocaret, ut
ab ipso, quasi a quodam capite, dona sua uelut in corpus omne diffunderet, ut
exortem se intelligeret diuini mysterij esse, qui a Petri soliditate recederet.
Hæc ille.

**Petre solidi/
tas nō est po
tētia.** Quis obsecro, non uidet sanctum & eruditū hunc uirum, humana passum?
Nam si per soliditatem Petri intelligit fidem qua Petrus Christum confessus
est, Matth. xvj. recte & euangelice dicit. Hæc enim fides est petra, a qua Petrus
nomen habet, a qua qui recesserit, merito exors est diuini mysterij. Verū si per
soliditatem Petri intelligit iurisdictionē & potestātē Petri & Rho. pontificis,
quilibet facile capit, quod uerbo euangelij abutitur & fallitur. Nonne omnes
apostoli fuerunt in soliditate Petri, & tamen sub Rhomana ecclesia non fue/
runt? Sanctus Stephanus & alij a Paulo persecutionē passi, in soliditate Pe/
tri fuerunt, anteq̄ Rhomana ecclesia fieret.

**Nō in Petro
principaliter
mun' docēdi** Deinde eadē humani affectus labilitate, dicit in apostolo Petro principa/
liter collocatum munus docēdi, trahens ad singularē Petrum, quod prophē/
ta plurali & indiscreto numero dixit, Sonus eorū, & uerba eorum.

**Petrus nō est
caput ecclīæ.** Sed & hoc manifeste falsum est, quod Petrus caput sit totius corporis, a quo
dona sua Christus in omne corpus diffundat, nisi intelligat partem ecclesiæ,
quæ docente Petro erudita est, ut est latina & occidentalis ecclesia.

Nam

Nam etiam per alios apostolos, praesertim Paulum, dona sua diffudit in multo plures, quam per Petrum, ut mihi miraculum sit, tam profunde huius pontificis mentem fuisse occupatam, ut haec scribens, non meminisse potuerit Pauli & aliorum apostolorum. Si ergo dixisset, per quem dona sua in corpus diffunderet, recte dixisset, sed in omne corpus, nimium dictum est.

Sequitur idem Leo, Hunc (Petrum) enim in consortium individuae unitatis assumptum, id quod ipse erat, uoluit nominari dicendo: Tu es Petrus, & super hanc petram aedificabo ecclesiam meam, ut aeterni templi aedificatio mirabili munere gratiae dei in Petri soliditate consisteret.

Iterum per soliditatem Petri, non fidem uniuersalis ecclesiae, sed potestatem Rhomanae ecclesiae significat, & uerbum Christi sub persona propria Petri, non autem ecclesiae, accipit dictum, ut clare ex sequentibus patet, ubi dicit: Verum hanc firmitatem Petri istius sanctissimam, deo (ut diximus) aedificante constructam, nimis uult impia praesumptione uiolare, quisquis eius potestatem tetat infringere, fauendo suis cupiditatibus, & id quod accepit a ueteribus, non sequendo.

Ecce seipsum exponit, soliditatem Petri, esse potestatem Rhomanae ecclesiae, idem per secretissimam fidem spiritus, & externam iurisdictionis potestatem intelligens, non sine uerbi euangelici iniuria. Non ergo infringit soliditatem Petri, qui sub legibus Rhomanae ecclesiae non uiuit, sed qui non id credit, quod Petrus confessus est.

Soliditas Petri, potestas Rho. ecclesiae nominatur a. Ita do.

Protestor autem ego, quod decreta quidem huiusmodi non damno, nihil enim meae salutis depererit, si tolero alicuius uolentem scripturae interpretationem, modo uera & legitima intelligentia iuxta salua sit, sed hoc adnitor, ut rem & fidem nostram constanti & solida intelligentia discamus firmare. Quauis enim eiusmodi abusiones scripturae ualeant pro his, qui iam credunt, & tolerandae sint, tamen oportet etiam, si cum contentiosis oritur bellum, habere simplicem & germanum sensum Christi, qui stare in acie uictor possit, ne ecclesiam & omnes nos ludibrio exponamus.

Protestatur.

Neque enim cum illis sentio, qui Rhomani pontifices non errasse putant, & apud eos solos esse ueram scripturae intelligentiam; cum longe contrarium hic & multis alijs locis uideatur, homines fuerunt, sicut & caeteri episcopi.

Ponti. errant aequae ac alijs.

Neque sane grande miraculum est, sanctos hos pontifices, humana infirmitate sibi ambiuisse primatum, quando & ipsi apostoli praesente Christo, non solum ambuerunt, sed etiam non semel inter se contenderunt, quis eorum uideretur maior; sicut ergo Christus benigne tulit eorum humanitatem, ita & ecclesia talium pontificum ambitionis reliquias ferendas discit, & decreta eiusmodi ideo non penitus rejicit.

Pont. humana passi sunt.

Illis porro & manibus & pedibus resistendum est, qui non contenti quod huiusmodi decreta humiliter ferimus, sed eo insanunt, ut tamquam non sit alius in scriptura sensus, ea pro necessarijs articulis fidei nobis sancire, & omnem alium sensum haereticum proclamare audent, omnia sine ullo iudicio legentes; qua temeritate necessario tandem fit ut legitimum Christi sensum amittamus, & in humanum arbitrium & arenam aedificemus.

Decreta non sunt articuli fidei.

Si enim uerum esset, quod hic Leo iste dicit, & tanquam diuino praeepto eius uerbis obediendum esset, iam tota orientalis ecclesia ab initio sui usque ad finem fuisset exors diuini mysterij, quia nunquam sub Rhomana ecclesiae potestate fuit, tolerandus itaque error huius Leonis, non autem propter eum alius & uerior sensus relinquendus.

Graeci extra praeterea Pöf. semp fuerunt.

Secundus est Leo. iij. dist. xx. c. de libellis, dicens: Quam ob causam luculentius & magna uoce pronuntiare non timeo, quia qui illa (quam diximus) sanctorum patrum

lij. dist. xx. c. de libellis.

patrum statuta, quæ apud nos Canonū nomine pratitulantur, siue sit episcopus, siue clericus, siue laicus, non indifferēter recipere conuincitur, nec Catholicam, nec apostolicā fidem, nec quatuor euangelia utiliter & efficaciter ad effectum suum retinere, uel credere probatur.

Canones cū
euāgelio non
indifferēter
recipiendi.

Vere nimis nihil times, mi Leo, pronūciare, audens humana statuta euangelij æquare, & audacter satis affirmas, ijs non seruatis, nec fidem catholicā seruari. Si de contemptoribus & ijs, qui sub te sunt diceres, recte diceres: nunc cōtra, quod mores & fidem, traditiones etiam euangelio, uerbū hominū cum uerbo dei confundis, nōne homo es? Quis ferat, ut euangelij & fidem nō seruare putetur, qui sub statutis illis non fuerit? Tu cum tuis serua statuta & canones; illis, qui sunt in oriente, alia sunt statuta, sed idem euangelium.

xx. c. Clero.
est Isidori.

Tertius dist. xxj. c. Clero, quod capitulū ego nunquā credā esse ab aliquo Romano pontifice constitutū, sed uidetur Isidori cōmentū esse, qui metropolim mensurā ciuitatis, & acolytū ceroferrariū, aliosq; gradus egregia inscitia describit, & inuenit tamen auctoritatem.

Pontifex, inquit, princeps sacerdotū est uel esse dicitur, quasi uia sequentiū. Ipse enim summus sacerdos, ipse pontifex maximus nūcupat, ipse enim efficit sacerdotes & leuitas, ipse omnes ordines ecclesiasticos disponit, ipse quod unusquisq; facere debet. Antea autē pontifices & reges erant, nam maiorū hęc consuetudo fuit, ut rex esset sacerdos & pontifex, unde & pontifices Romani imperatores appellabantur.

Papa non est
imperator.

Hunc diuinatorem contemptum præterissem cum erroribus suis, nisi uiderem hinc sumi hodie a nonnullis, quod papam imperatorem, maximūq; pontificem iactant. Ideo non inter Canones, sed inter canes hunc deputo, & ne id sine iudicio faciam, opponam ei contraria decreta, quæ simul sententiam nostram iuuabunt.

Nec princeps
sacerdotū.

Dicitur enim dist. xcix. c. primæ. Primæ sedis episcopus nō appelletur princeps sacerdotū, uel summus sacerdos, aut aliquid huiusmodi, sed tantū primæ sedis episcopus, & sequitur, Vniuersalis autē nec etiā Rho. pontifex appelletur.

Hic ego in iudicium uoco ipsos Canones & canonistas, doceant me quæso quid hic dicam: Iste Canon probatus est, sed uide quanto maiora crimina committat in summū pontificem, quam ego unquā ausus essem cogitare.

Pontifex nō
est caput secū
dū cōcilium
Aphricanū.

Primo, non solum frigidus asserit, sed & negat & prohibet, ac damnat eos Canones & canonistas, qui Rho. pontificem principem, caput, summū, maximū appellant. Deinde primatum ei auferens penitus, cum reliquis primarum sedium episcopis, id est patriarchis æquat. Vbi sunt ergo, qui me noua posuisse garrunt, qui frigidissima decreta dixi superiora, & credo non inique, nam hic canon Concilij Aphricani eo plus illis præferendus est, quo longius ab ambitione recedit, & euangelicam modestiam sapit.

Qui ergo me hæreticū accusant, obsecro, parcāt saltem huic canoni, si mihi nolunt parcere.

Ego omnia admisi, quæcūq; Rho. pontifici hodie tribuunt, rem nō nego, factō non contradico, sed de iure eius disputo, & sentio, quod nō iure diuino, sed decretis hominū talia tribuant. Quid amplius faciendū, mihi est? An non solum deo factum confiteri, sed etiā mendacijs & corruptionibus scripturæ idem stabilire absit.

Igitur damner, quantū uolūt, hic habeo canonē, qui damnat Rho. pontificē, uniuersalē pōtificē uocari, quod ego tamē nunquā damnaui. Sed addam plura.

Ibidem

Ibidem Pelagius omnibus episcopis scribit in hunc modum, Nullus patriarcharū uniuersitatis uocabulo unq̄ utatur, quia si unus patriarcha uniuersalis dicitur, patriarcharū nomen ceteris derogatur: sed absit hoc a fidelibus, hoc sibi uelle quempiam arripere, unde honorem fratrum suorum imminuere ex quantulacūq̄ parte uideatur. Quapropter charitas uestra neminem unq̄, etiā in epistolis suis uniuersalem appellet, ne sibi debitum subtrahat, cum alteri honorem infert indebitum. Vides quod honoris fraterni imminutio sit, si unus omnibus praefatur, etiā Romano pontifice autore.

Nō est ep̄s uniuersal̄ dicens.

Ibidem B. Grego. Eulogio patriarchę Alexandrino: Ecce in praefatione epistolę, quam ad me ipsum, qui prohibui direxistis, superba appellatiōis uerbū, uniuersalem Papam me dicens, imprimere curastis. Quod peto mihi dulcissima sanctitas uestra ultra non faciat, quia uobis subtrahitur, quod alteri plus q̄ ratio exigit, praebetur, nec honorem esse deputo, in quo fratres meos honorem suum perdere cognosco. Meus nanq̄ est honor uniuersalis ecclesię, meus honor est fratrum meorum solidus uigor. Tunc ego honoratus sum, cum singulis quibusq̄ honor debitus non negatur. Si enim uniuersalē papam uestra sanctitas me dicit, negat se hoc esse, quod me fatetur uniuersum. Sed absit hoc, recedant uerba, quę ueritatē inflant, & charitatem uulnerant.

Charitatem uulnerat dici papā uniuersalem.

Obseco, qd hic dicemus: An adhuc pecco, quod frigidissima decreta uocaui aliquorum Ro. pontificum, forte confictorum nominum: qui ista secutus, de bueram appellare uerba ueritatem inflantia (id est, leuē & uanam facientia) & charitatem uulnerantia.

Quid si ego ista dixissem, esse uidelicet non modo inefficacia, sed etiā inimica ueritati, & contraria charitati?

His adde & senas ferme epistolas beati Gregorij in Regestis suis, quibus ad imperatorē Cōstantinopolitanū & patriarchā eiusdē acerrime idē prosequit̄ protestans, oblatum fuisse a cōcilio Chalcedonenē, Ro. pontifici hunc primatum, & tamen a nullo assumptum.

Ep̄lę Gregorij in regestis

Quod si dixerint Canonistę nouelli, esse hęc abrogata, uel per consuetudinem desisse: Gratias ago, hoc uolui. Sequitur ergo, quod non uerbis euangelicis, & iure diuino iste primatus stet, sed iure hominū & usu: hoc admitto, hoc confiteor, alioqui si iure diuino staret, nunq̄ debuit non esse & fuisse, & peccassent mortaliter hic Pelagius & Gregorius, sicut cassantes ius diuinum, & euangelium deprauantes. Quando ergo iura humana sic eum asserunt, ut per uerbum euangelij conentur probare, nōne necesse est ut frigidissime & inefficacissime & uiolentissime id faciant: sicut uidemus in praedictis, & nunc ecce amplius uideamus.

Si hęc abrogata, ergo n̄ ē monarchia papę de iure diuino.

Quartus, Anacletus. xxj. c. in nouo. In nouo, inq̄t, testamento post Christū dominū, a Petro sacerdotalis coepit ordo, quia ipsi primo pontificatus in ecclesia Christi datus est, domino dicente: Tu es Petrus &c.

xxi. c. in nouo

Hęc si intelligit, quod sacerdotalis ordo coepit a Petro in ecclesia latina, potest utcūq̄ sustentari, quemadmodū & B. Cyprianus epistola tertia, sedem Petri, principalē & unde sacerdotalis ordo coeperit, appellat, aut sic coepit, q̄ Petrus primus inter aequales apostolos fuerit. Si autem intelligit, q̄ a Ro. sede omnis ordo sacerdotalis primo & solū ueniat, ex dictis satis patet, q̄ sit erroneū, nec hoc tunc Anacleti est decretū, sed ficti alicuius Anacleti palea.

Sacerdotalis ordo a Petro nō ē, sed forte ab eo coepit.

Quintus Pelagius, eadem dist. xxj. Sancta Roma, ecclesia catholica & apostolica (forte q̄ ceteras nec sanctas nec catholicas reputat) nullis synodicis cōstituta

Sancta Ro. dist. xxj.

Dd stitutis

stitutis, cæteris ecclesijs prælata est, sed euangelica uoce domini & saluatoris nostri primatum obtinuit: Tu es, inquit, Petrus.

Hic magis erumpit & audet, nō tantum contra prædicta dist. xcix. adducta decreta, sed etiam quod uerbum Christi ad Petrum omnino torquet, de fide ad potestatem iurisdictionis & pompam primatus, deinde solam Petri personam in uerbis Christi accipit, reiecta persona ecclesiæ, quā uere Petrus tunc gessit.

Cōcorda ex/
positio euan/
gelij ex decre/
tis,

Ergo noua grāmatica: Tu es Petrus, significat, tu es primus, & tibi dabo claues, id est, soli Ro. ecclesiæ, cæteris ecclesijs nihil habentibus. sed piget me oīa cōmemorare. In summa, ut dixi, si his uerbis Christus Ro. ecclesiā significauit, cum Ro. ecclesia uix uicesimo anno ecclesiæ primitiua nata sit, sequit̄ qđ ipsa primitiua non fuerit ecclesia, & deinceps omnes qui claues ex Ro. eccle-

Martyres es/
sent damna/
ti, q̄a pontifi.
Ro. nō agno/
uerunt,

sia non acceperunt, Christo inobedientes fuerint, & ita S. Stephanus cum tot milibus martyrum orientalis ecclesiæ damnati censebunt̄. Vt omittam, quod si per uerbum Christi potestas Ro. ecclesiæ intelligeretur, ut hic uult, & Christus super hanc petram, ecclesiam suam se ædificare promittat, sequitur qđ uniuersalis ecclesia non super fidem, sed super potestatem Ro. ecclesiæ ædificata est. super quam tunc ipsa Ro. ædificata est, non super petram, id est, suam pote-

Ecclesia non
est sita super
potestatem

statem, nec super fidem, ergo super nihilū. Quis ferat hæc? Vides ergo, qđ possum inuehi in istos hominum sensus, si uellem libere agere; nunc autem sufficit mihi ostendere, quod his decretis contra hostes, & in contentiōe nihil effici potest, sunt enim languidissima, frigidissima, & penitus ineptissima, ad contentionem. Sat est, quod tolerantur pro fraterna charitate, nō etiam adorentur pro solida & germana ueritate.

Decreta tole/
randā,

Sed nec hoc ferendum est, quod infert. In ijs omnibus quanto gradus celsior, tanto maior autoritas inuenitur, in maioribus siquidem est regendi, tubendiq; potestas, in minoribus obsequendi necessitas.

Ap̄i in petræ
habuerūt au/
toritatē, non
ediuerso.

Vide ut necessitatem omnibus imponit, & sibi soli (contra charitatis officium) libertatem arrogat, sed pessima consequentia. Non enim mox maior autoritas est, ubi gradus celsior est; Petrus enim primus apostolorū fuit, sed nullam in eos autoritatem habuit unq; immo contra, apostoli in Petrum habuerunt autoritatem, ut Act. viij. scribitur, quod apostoli miserunt Petrum & Ioannem, qui tunc primores erant inter apostolos, & tamē missi sunt ab apostolis tanq; maioribus ad Samariæ fideles. Labitur ergo Pelagius hoc loco satis aperte, quanq; ego credo hos & similes canones, nihil præter nomen de Ro. pontificibus habere, esse autem compositos ab eorum officialibus & scribis, in theologia parum doctis, ideo nihil euangelicum, nihil Ecclesiasticum spirant sed humanum affectum, carnem & sanguinem.

Scribētur au/
torel canonū

Sextus, Nicolaus Papa eadem dist. c. inferior, uolens robustissime probare, quod inferior nō potest superiorem absoluere (intelligit autem Constantino/ politanam ecclesiam inferiorem, nam hæc multorum canonum causa fuit pro isto primatu) inducit illud Esaia. xiiij. Nunquid gloriabit̄ securis cōtra eum, qui secat in ea, aut exaltabitur serra contra eum, qui tra hit eam? His, inquit, ex diuina scriptura cōmemoratis, sole clarius exhibuimus, nō posse quenq; qui minoris autoritatis est, eum qđ maioris potestatis est, iudicij suis adijcere. Quis non miretur: adeo iste autor sub nomine papæ scripturas tractat appositæ, deū facit ex papa, cæteros episcopos, nō fratres, nō homines saltem, sed instrumenta facit. Hoc est nimirū, sole clarius exhibere, id est, tenebras offundere.

Canones p/
pōfice mul/
ti ppter Cō/
stantinopoli/
tanā ecclesiam

Deinde in fine, Ro. ecclesiam matrem uocat omnium ecclesiarū. In quo mirum est

ram est, cuius filia & discipula fuerunt ecclesiae Iudae, de quibus Paulus ad Galatas dicit: Eram ignotus facie ecclesijs Iudae. Et quae ecclesia fuerit quam Paulus uastabat, Siquidem Romana ecclesia tunc erat adhuc in lumbis patris sui Petri, qui Hierosolymis erat. Quid quaeso Hierosolymitana ecclesia didicit a Romana? Cur mentitur Paulus Roma. xv. dicens, pauperes sanctos in Iudaea iuste accipere collectam a Romanis & alijs gentibus, quod spiritualium illorum participes facti essent, quo uerbo apostolus Hierosolymitanam ecclesiam, matrem, matricem, radicem signat omnium plane ecclesiarum totius orbis, etiam Romanae, quod & uerum est.

Ante Petrum
romanos lau-
dauit ap' Pos.

Romana in
lumbis Petri
forte.

Hierosolymi-
rana ecclesia
prior est Ro-
mana.

Quis enim negare potest, ecclesiam gentium, posteriorē esse ecclesiae Iudaeorum, & ex hac illam natam? cum tot in locis hoc de gentibus propheta praedixerint, cum in actibus discipuli dispersi solis Iudaeis praedicasse uerbum, & de gentium salute stupuisse legantur. Et Paulus Roma. xv. Iudaeorum ministrum fuisse Christum, & gentes misericordiam consecuras ad ruinam Iudeorum doceat: sed & Christus Ioannis. iij. Salus, inquit, ex Iudaeis. Modeste itaque dixisset, Matrem ecclesiarum, matrem uero omnium ecclesiarum, hyperbole est nimia.

Matrem omnium
ecclesiarum dice-
re, hyperbole.

Septimus, Nicolaus iterum dist. xxij. c. omnes, de quo textu nescio quid dicam nam prope corrigo meam propositionem, & dico, quod Ro. ecclesiam, alijs esse superiorē probatur ex deliramentis cuiusdam ineptissime paleae, nomine Romanorum pontificum, ecclesiam Christi illudētis. Audi, quaeso per Christum, quid hic dicat.

Omnes, inquit, siue patriarcharum, siue cuiuslibet apicem, siue metropoles primatus, aut episcopatum cathedras, uel ecclesiarum cuiuscumque ordinis dignitatem instituit Ro. ecclesia. Illam uero ipse solus fundauit, & supra fidei petram mox nascentis erexit, qui beato Petro aeternae uitae clauigero, terreni simul & coelestis imperij iura commisit.

Ecce impudē-
tissimum cano-
nem.

Rogo te lector, de Romanis pontificibus, & ipsa Romana ecclesia, tot milibus martyrum in caelo & terra fulgente, alia quae potes, sentias, imo propius tibi sit Christus, ne hoc decretum credas aeditum ab ullo Romano pontifice, saltem sciente.

Primum, uerbo Christi solam Romanam ecclesiam fundatam garrat hic impius, quisquis est, Ro. nominis ementitor. Caeteras autem (sequitur) non Christus, sed Ro. ecclesia fundauit, quia Ro. ecclesiam supra fidei petram erexit, supra quam petram, quaeso, alias ecclesias erexit: an supra harenam? Non credunt idem Ro. ecclesia, & aliae ecclesiae: non sunt ipsae etiam ecclesiae? Si sunt ecclesia Christi, cur tu impijssimo ore resistis Christo dicenti: Super hanc petram aedificabo ecclesiam meam? Quid significat ecclesiam meam? Non est nisi una Ro. ecclesia, sua ecclesia? Si autem quolibet alia, etiam ecclesia Christi est, & Christus affirmat eam aedificandam supra petram fidei, impio tam errore dicitur, ad ecclesiam Ro. pertinere, & non ad alias omnes.

Supbissima
haeresis de-
cretorum.

Hanc petram
non dicit ec-
clesiam Ro.

Te nunc appello, lector, ut iudices, an haec decreta modeste, uel immodeste frigidissima dixerim, quae uerius impijssima dicere debuisset, non quod Ro. pontificum sint, sed quod nomine eorum uulgetur, & per ipsa iam multis annis adulentur summis pontificibus, has insanias nihil curantibus, quin & suauiter audientibus. Igitur euangelium, hoc interprete, sic intelligemus, & locupletabimus. Ego supra fidei petram aedificabo ecclesiam meam Romanam. Romana autem aedificabit supra suam sententiam ecclesias suas, non meas, quia mea supra fidei petram aedificabo. Ecce nunc eant adultores, & statuāt nobis scripturae sanctae interpretationem ad Ro. pontificis scribas pertinere: deinde uide-

Impijssima
sunt decreta.

Per potentia
tractant scri-
pturas Ro-
scribae.

D d ij quid

quid sit in curia Romana Iuristas dominari, & sine Theologis ac sacris literis de sola potestate, & spiritus sancti praesentia praesumere, hoc est per solam potentiam scripturas tractare. Caterum iuxta Augu. regulam, & Ro. & omnis pontifex subiacet cuiuslibet fidelis etiam iudicio, maxime in materia fidei.

Coelestis imperij iura Petrus non tenet

Iam illud quod euangelice dictum est, quod coelestis imperij & terreni iura Petro commisit. Obsecro, non est haec res omnibus lachrymis digna, quod haec non modo legere, sed etiam credere pro oraculis spiritus sancti urgeamur, & ita urgeamur, ut ignem minentur, si contra quid mutiamus? Atque ita fit, ut haec maiore timore & religione amplectamur, quam ullum aliud uel fidei uel morum praecceptum diuinum, ubi ignem nemo minatur, quin glorificentur, & adhuc bonum statum ecclesiae somniamus, nec Antichristum in medio templi agnoscerimus.

Antichristus in medio templi.
Nec terreni habuit.

Igitur uox ista blasphemiam est impiissima, quod Petrus iura coelestis imperij teneat, cum solum ministerium uerbi teneat in terra; Christus solus est dominus caeli & terrae, deinde imperium & terrenum Christus docuit & Petrus contemnere: hic non solum non habere, sed etiam iura eius in manu Petri constituit. Hinc secutum est malum, quod adultores Ro. pontificem in utroque regno dominum constituunt; quod nec Christo quidem datum est, qui suum regnum negat ex hoc mundo esse. Mirum autem, quod Petrus Neronem principem passus est non modo in Roma, sed etiam in sua cruce, qui potuit ei iura terreni imperij auferre, aut certe, friuolum & impium est, successorem Petri hoc praesumere, quod in Petro non fuisse cernitur. Pereant ergo arrogantissima uocabula ista imperij, iura imperij coelestis, & terreni imperij. Solum deo haec conueniunt, ministro ecclesiae & sacerdoti, Christi seruo modestiora tribuant. Sequitur eadem palea. Non ergo qualibet terrena sententia, sed illud uerbum quod constructum est caelo & terra, per quod denique omnia condita sunt elementa, Romanam fundauit ecclesiam. Vide monstra, aut haec de sola ecclesia Romana dicuntur, & sequitur, omnes alias ecclesias esse terrena sententia statutas, & sine uerbo dei, sine quo nihil factum est, & sic omnes alias ecclesias sunt nihil, aut, simul etiam de alijs ecclesijs intelligendum est, esse scilicet eas per uerbum dei, quod omnia condidit, statutas; & sequitur hinc nihil singulare de Ro. ecclesia dici, nisi inanem pompam syllabarum, & ita decretistam hunc, aut intolerabili impietate, negare ceteras ecclesias una cum Christo, aut seipsum sua inscitia manifestissime irridere.

Ro. ecclesia non est sola constituta a Christo.

Quod si de constitutione ecclesiarum iuxta dignitatis gradus loquitur, non iuxta substantiam, patet ex praedictis, quod peruerse hoc uerbum Christi de fide totius ecclesiae uniuersalis torqueat ad potestatem unius hominis. Christus suam ecclesiam supra petram aedificare se dicit, hic uero, non, sed duntaxat Romanam, hoc est ceteras ecclesias nihil facere, & Christum negare.

Ro. ecclesia non constituit alias

Porro si ceterae ecclesiae sunt terrena sententia statuae, & hanc sententiam Romanae ecclesiae esse dixit, suo ore sese damnat, suam sententiam esse terrenam, non diuinam, dicens: Et ubi manet quod uocem Petri, tanquam diuinam, & non terrenam audire oportet: porro quis constituit ecclesiam Hierosolymitanam, antequam ecclesia Romana esset? An non Petrus uerbo dei Ro. ecclesiam constituit? Verum si de dignitatis constitutione loquitur, non de substantia ecclesiae. Tunc arguo sic: Romana ecclesia est diuino uerbo alijs superior constituta: ergo necesse erit, ut eodem uerbo ceterae ecclesiae sint ei inferiores statuae, quia non potest statui superior, nisi sint quibus superior statui possit. Vbi ergo est, quod supra dixit: Inferiores ceterarum ecclesiarum ordines a Ro. ecclesia institui, non uerbo

uerbo diuino, quo uult sola cōstitui ipsa: Nā quō Christus potuit statui dñs, ni si simul gentes & termini terræ subijcerent, & mons Zion, cui rex praficeret.

Adde his, si quis dicat, si Ro. ecclesia diuino uerbo fundatur super omnes, oportet ergo & eas certas nominari, quæ uerbo diuino subijciant; Age, esto ergo hæc sentētia diuina, Romana ecclesia est alijs superior, dic ubi scriptum sit eius correlatiuum, ecclia Mediolaneñ. est eius inferior, aut alia: Si nulla nominatur, nulla subesse debet, precepto saltem diuino, Quid hic melius dici potest q̄ quod uerbum Christi nec de superioritate, nec inferioritate ecclesiarum intelligi possit, sed de sola, eadem, inuictaq; fide & potestate omnium ecclesiarum æqualiter: Vides ne quid sit sacras literas pro humano affectu, & sine timore dei tractare?

Verbū Christi
si nec de superioritate,
nec inferioritate
intelligit

Sequitur, Illius certe priuilegio fungitur, cuius auctoritate fulcitur. Vide quæ corollaria inferat uerbum Christi, de fide ad potestatis significationem detortum. Priuilegiū sit Romanæ ecclesiæ in uerbo, quod cōmuniter omnibus ecclesijs conuenit, quia Christus dicit: Super hanc petram ædificabo ecclesiam meam: meam inquit. Si ecclesia quælibet est ecclesia Christi, ipsa certe ædificata est super eandem petram, & nullum est ulli priuilegium. Si non est ecclesia Christi, & sola Roma est ecclesia, priuilegiū nō stat, quia nulla est ecclesia, cui Romana superior esse possit. Iterum dico, pronomen meā, aut significat solam Romanam ecclesiam, aut omnem ecclesiam: si solam, non habet priuilegium præ ceteris: si omnem, iterum non habet priuilegium præ ceteris. Eligat ergo quod uult, per hoc uerbum Christi Romana ecclesia aut erit sola, aut nō erit prima. Alia ergo uia probāndus iste primatus, quia illusionē hanc sui euangelium Christi, ut uides, q̄ pulchre eludit, & ut prouerbiū Salomonis habet, illudit illusores suos.

Meā inquit
ecclesiam, id
est Christi,
nō hominis.

Et sunt tamē tam multi, q̄ ex hac misera palea priuilegiū Romanæ ecclesiæ passim pro articulo fidei, uel omnium primo & maximo iactitent patētiores, si Christū neges, q̄ si hoc priuilegiū, uerba Christi pueruens nō adores.

Potestatem
pæ faciūt arti-
culū fidei.

Sequitur iterum corollarium, tali themate dignum. Vnde non est dubium, quia quisquis cuiuslibet ecclesiæ ius suum detrahit, iniustitiam facit. Qui autē Ro. ecclie priuilegiū ab ipso summo omnium ecclesiarū capite traditū (uide hiatum istū Stentoreū) auferre conat, hic procul dubio in hæresim labitur.

Ecclesia Romana nō habet ius, sed priuilegiū, quod: quod est supra petram fidei ædificata, hoc enim solius Romanæ ecclesiæ est, isto autore: deinde petra fidei, intelligit prælationem hanc primatus terreni; nam hæc duo perpetuo miscet & confundit hæc palea.

Obsecro, quanta patientia est, ista tolerare: primum sicut dixi, si petra fidem signat, eadem est omnium ecclesiarum, nullo reliquo priuilegio, si autem, nō omnium est eadem, sola erit ecclesia Ro. non habens cui præferatur. Secundo si petra fidei, dignitatem significat, iam sibi ipsi cōtradicit in eodem uerbo, uerbumq; Christi adulterat, fidei significationē in potestatis significationem subuertens, & spiritum in carnem, Christū ad mundum trahens.

Non ergo est hæreticus, qui negat hoc priuilegium Ro. ecclesiæ, sed ille deprauator est uerbi dei, qui per fidei petram intelligit priuilegium potentie temporalis.

Quod autem in fine Ambrosium adducit, qui se matrem ecclesiarum asserit sequi Romanam, utinam & ipse idem faceret cum Ambrosio. Ecclesia Romana mater est, sed nō omnium ecclesiarum; nam & Metropolis quælibet est mater ecclesiarū

Romā matrem
ecclesiarū
sequitur
Ambrosius.

Dd ij ecclesiarū

ecclesiarum, iuxta patrū statuta; deinde Romana ecclesia nuncq̄ uerbis Christi has contumelias fecit, quas hæc palea facit, sed per petram fidem intelligit; non tyrannidis ambitionem.

Octauus (ut finem faciamus horum deplorandorum interpretum scripturæ diuinæ) est iterum Anacletus eadē dist. c. sacro sancta, sic em̄ ausus est quisquis fuerit ille barbarissimus notarius, etiam tanto pontifici tribuere tantam & inscitiam, & temeritatē, quantam uidebimus.

Sacro sancta
ecclesia.

Sacro sancta Ro. ecclesia (quasi aliā nō sancta, aut nō sacro sancta sint, etiā si eadē fide, uerbo, sacramēto, spiritu, prorsusq̄ eadē sanctitate sanctificentur) nō ab apostolis, sed ab ipso domino & saluatore primatum obtinuit, sicut beato Petro dicit; Tu es Petrus, & sup̄ hanc petram &c.

Cornutum
argumentū.

Si aliquis gentiliū sic exponi uerba Christi audiret, quādo Christianus fieret; Igitur & hic primatum intelligit per uerbum; Tu es Petrus, seu per hanc petram. Eligat autem (ut iterum eadem repetam) utrum uoluerint, Petra hoc loco aut significat fidem spiritus, aut primatum exterius, utrūq̄ enim simul nequit significare; si fidem, iam omnes ecclesie sup̄ eam sunt ædificatæ, quia Christus dicit, super hanc petram ædificabo ecclesiam meam. Ergo cuiuscūq̄ conuenit dici a Christo, ecclesia mea, ad eandem pertinet petra & Petrus, super quā ædificatur. ita nihil proprium Ro. ecclesia habet, sed omnia sunt cōmunia, quia ubi eadē fides, eadem quoq̄ potestas clauium; fides enim & petra data sunt clauis, ut patet. Si potestatem, iam iterum omnes sunt æquales ecclesie, quia cuiuscūq̄ dicitur a Christo, ecclesia mea, simul dicitur, ædificabo te super petrā, id est, potestatem; quare qualibet ecclesia hoc uerbo erit omnium prima, quia habet eandem petram, qua Ro. ecclesia gloriatur esse se primam. Ita quoque uertas te, semper occurrit, & resistit tibi Christus, dum ecclesiam suam supra petram ædificat, nec sinit ulli particulari ecclesie hanc petram appropriari, ideo nec Petrum. Vides ergo quod unicum illud pronome, meam, tanq̄ crystallus cœlestis, omnes has decretales infrigidat, ut ante faciem frigoris eius nulla sustinere possit, dum communem petram, communem potestatem, communes clauis, communē Petrum, & omnia cōmunia facit. Ita iure diuino, quicquid habet Ro. ecclesia, habet qualibet ecclesia, quantumlibet parua sit, quia ad omnes dicit & Paulus, i. Corin. iij. Omnia uestra, siue Paulus, siue Appollo, siue Cephe, siue mūdus, omnia uestra, uos autem Christi.

Quicquid ha-
bet Ro. eccle-
sia, iure diu-
ino, habet et-
iam qualibet
alia.

Effet sane ridiculum, quod omnium ecclesiarū idem est baptismus, eadem eucharistia, eadem confirmatio, idem uerbum dei, idem sacerdotium, eadē poenitentia, unctio, matrimonij, & omnia sacramēta, eadem fides, spes, charitas, gratia, mors, uita, gloria, & una hæc temporalis potētia uni tributa esset per uerbum dei, quod cōmune est omnibus.

Fidē omnia
comitantur.

Quare ubicunq̄ prædicatur uerbum dei, & creditur, ibi est uera fides, petra ista immobilis; ubi autem fides, ibi ecclesia; ubi ecclesia, ibi sponsa Christi; ubi sponsa Christi, ibi omnia quæ sunt sponsi; ita fides omnia secum habet, quæ ad fidē sequunt, clauis, sacramēta, potestatem, & omnia alia.

Quæro etiā, si soli sunt Petro clauis data, & nō uniuersali ecclesie, cur non uocantur clauis Petri; cur non uocantur clauis ecclesie Romanæ? Cur ipsemet Pontifex in suis literis, & uocat eas clauis sanctæ matris ecclesie? Aut enim hæc uox cōmunis totius ecclesie iniuriam facit Ro. ecclesie, in suo priuilegio sibi soli attrahenti clauis, aut Ro. ecclesia schisma quærit, dicens; Ego sum Cephe, & toti ecclesie rapit rem, quam ipsamet confitetur cōmunem; patet ergo testimonio

testimonio omnium publico, non Petro, sed ecclesiae esse clauēs traditas, non Romanā, sed uniuersali & cuiuslibet, præter hæc uide, quæ recte per petram intelligant potestatem. Nam cum potestas esse non possit, nisi ecclesia sit prior fundata, quæ accipiat potestatem, quomodo ecclesia super potestatem, id est, prius edificatur super posterius? denique potestatem non per petram, sed per clauēs Christus intelligit, quas ecclesiae super petram (id est fidem) prius edificatae tradit, ut clare textus ordo probat. Vides ergo quæ ambitio excæcat oculos mentis, ut clauium potestate non contenta, etiam ex petra fidei (quæ est ecclesie substantia) potestatem faciat.

Petra non est potestas.

Quod autem hic Anacletus Ro. sedem primam uocat, & Alexandrinam secundam, & Antiochenam tertiam, seipsum iterum redarguit, non solum quia iste ordo iam diu mutatus est, uerum etiam quod sequitur hinc, aut Alexandrinam esse iure diuino secundam, & Antiochenam tertiam; aut nec Romanam primam, quia eodem iure oportet esse primam, quo secundam & tertiam. At manifestum est, quod secundam & tertiam suo iure ordinat Roma, ergo & seipsam primam suo iure ordinat.

Decretum implicat.

Errat etiam in historia, quod Ignatium scribit constitutum a Petro episcopum Antiochiæ sibi successorem, cum in ecclesiastica historia pateat Enodium Petro, & Enodio Ignatium successisse. Ideo non est credibile huius Canonis autorem esse Anacletum.

Successor petri Enodius, non ignatius fuit.

Iam audi iterum securum affirmatorem, id est, temerarium, inter beatos apostolos, inquit, quedam fuit discretio potestatis, & licet omnes essent apostolici: Petro tamen concessum est a domino, & ipsi inter se uoluerunt id ipsum, ut reliquis apostolis omnibus præesset.

Obsecro, quæ fuit ista discretio potestatis? nunquid Petrus ordinauit apostolos? nunquid misit eos? nunquid confirmauit eos? ubi legisti belua, quod a domino concessum est Petro habere discretam potestatem ab alijs: quando hoc ipsi uoluerunt?

Potestate discretam ab alijs non habuit petrus.

Quin hic signa? Duplex est primatus, honoris & potestatis, quod Petrus primus fuit in ordine, nemo negat. Nam & inter cardinales, episcopos, sacerdotes, doctores, principes, etiam si nullus alteri subiectus est, tamen necesse est in conuentu aliquo primo loco sedere, cum tamen nihil habeat præcipere illis. Ita Petrum fatemur principem apostolorum, primum ecclesie membrum, caput collegij apostolici, & alia quæ de eo sancti patres dixerunt. Ita uidemus & Ro. pontifices semper fuisse honoratos, ut successores Petri & primo loco, habitos, & in hoc recte & laudabiliter actum est, & agitur, agendumque est sine querela.

Petrus primus ordine, non potestate

Papa honoratior alijs fuit.

Alter autem primatus potestatis nunquam fuit Petro datus, quia quilibet apostolorum sine autoritate Petri prædicauit euangelium, episcopos & presbyteros ordinauit in locis suis, omnes a solo Christo sunt æqualiter missi, & immediate. Hinc primatum isti honestissimi canones ambiunt, & uerbis dei abutuntur in hanc tyrannidem stabiendam, nolunt enim ullum episcopum in toto mundo fieri, nisi si pallium & autoritatem Ro. pontificis habeat, & ubi Petrus sese non extulit super apostolos, ibi unius apostoli successor, longe minor suo prædecessore (sicut episcopus apostolo) non contentus honoris primatum, omnium apostolorum successoribus uult dominari in potestate & uolentia.

Primatus potestatis non fuit Petro.

Pallium eminentum.

Hanc rationem inuictam oppono omnibus, qui Ro. pontifici adulantur super totius mundi dominio, & expecto cum fiducia, quid nam contra possint mouere, aut gannire: Quia simul fretus, tanquam certissima, & omnibus notissima ueritate cum fiducia proclamo, quod decreta quæcumque aliter statuunt, non modo

Conclusio.

D d iij frigidissima

frigidissima sunt, sed etiam contraria diuinae scripturae, euangelio & actibus, epistolis apostolorum; in quibus tam crebre, tam aperte apostolorum aequalis, & in mundo diuersa commissa puincia describitur, ut ego non possim satis admirari, esse potuisse unquam tam temerarios adultores, qui contra haec fulmina scripturae fumum suum terrenum leuare auderent, hoc successori Petri episcopo arrogantes quod nec apostolo Petro praedecessori unquam primum est. Nec tamen mirarer, si id solum arrogarent, nec hoc quaereret sed quod huic arrogantiae repugnantibus scripturas maluerint corrumpere, quam repugnantibus temporalem hunc potestatis primatum cedere.

Propter temporalem potestatem praetorquent scripturas.

Papa non debet omnes episcopos ordinare, sed uicini episcopi, ita decernit primus canonicus apostolorum ut alii uidebitur.

Beneficia omnia sunt in ueragine Romana avaritiae.

Affectu potestatis quaerunt primatum.

Cephas, id est Petrus aut solus dicitur.

Decretales summam tribuunt auctoritatem huic incertissimo decreto.

Moses & Aaron in sacerdotibus eius

Addo ad haec, Quod nec in hoc recte & euangelice fit a Romanis pontificibus, quod episcopos e Romanis ecclesia propagatos, id est, ecclesiam latinam sic administrant, ut soli ipsi ordinent, & confirment episcopos omnes. In hoc enim non Christo sed sibi ecclesias Christi uidentur arrogare, cum apostoli Pauli exemplo deberent etiam alijs committere constitutionem episcoporum, uidelicet archiepiscopis & uicinis, deberent ergo illos deo committere, & nequaquam cogere, ut pro nouo episcopo ad urbem mitterent, habet enim hoc speciem non leuem avaritiae & tyrannidis, qua dominantur fidei eorum, quod Paulus noluit in Corinthios sibi usurpare. Sufficeret enim semel episcopum dedisse, & deinceps eos gratiae dei commendatos, propagatioui propriae eos relinquere, aut solūmodo curam gerere, ne a fide degenerarent, sicut apostolus in Galathis monstrauit exemplum. Nunc uidemus praetextu huius beneficii, & primatus, omnium episcopatus & sacerdotia in ueraginem Romanae avaritiae rapi, tot simoniae impudentissimae monstris hoc uno operculo reclusis.

Sequitur, Et Cephas, id est, caput & principium teneret apostolatus. Vel hic locus ostendit, magis affectu potestatis, quam ueritatis studio hunc primatum quaesitum. Quomodo enim tot falsis argumentis uterentur, si semel & solidam haberent causam? multis autem eget mendacium, ut uerum appareat. Itaque tam inscius est iste scenicus & poeticus Anacletus, ut Cepham caput interpretetur contra euidentissimum & apostolicum testimonium Ioannis apostoli, qui dicit Ioan. ij. Intuitus eum Iesus dixit: Tu es Simon filius Ioanna, tu uocaberis Cephas, quod interpretatur Petrus.

Pudet me, quod super hoc errore crassissimum tantum negotium struitur, in quo simul indiligentes se fuisse euangelij lectores, ideo non mirum, quod & falsos intellectores, ostendunt.

Melius Leo supra petram, soliditatem intelligens, uocabulum Cephe benouit. At hic nec euangelium, nec canones recte intelligit. Est autem Cephe, teste Hieronymo, Syrum uocabulum, significans soliditatem, quam Graecus Petrum uel petram, id est, saxum uel rupem firmam transtulit. At noster hic nauigator: Cephalen graece, pro Cepha Syriace accepit, & tamen inter sacros canones uel primus habetur. Nam in decretalibus, quas Gregorius ix. & Bonifacius viij. commiserunt, huic canoni suisque similibus auctoritas tanta tribuitur, ut uix una sit, quae non totum hunc spirat, praeterea quod deinceps hanc formam successoribus traditam fabulatur, seruandam a ceteris episcopis, omnino aliud nihil quam ambiciosissimum spirans affectum.

Sequitur pulchra similitudo.

Et non solum in nouo testamento est constitutum, sed etiam in ueteri fuit sicut scriptum est, Moses & Aaron in sacerdotibus eius, id est, primi inter eos fuerunt.

Quid

Quid audio: quod non frustra hos canones lego, quod egregie disco scripturas intelligere.

Primum, qui unum solum summum sacerdotem in ueteri lege noui: nunc didici duos fuisse primos. Secundo etiam grammaticam nouam uide, in sacerdotibus eius, idem est, quod primi inter eos fuerunt, cum hucusque hoc uersu psalms intellexerim nihil aliud dici, quam Moysen & Aaron sacerdotes, uel de numero sacerdotum fuisse, sicut Samuel inter inuocantes nomen eius, nihil de primitate uel cogitans.

Tertium documentum, quod summus sacerdos ueteris legis fuerit figura Romae pontificis. Apostolus enim ad Hebraeos me mirum in modum deceptum, cum uersis ecclesiae doctoribus docens, non Romae pontificem, sed Christum solum fuisse per summum & unum pontificem significatum.

Utrum hoc omittam, quod illis omnia in figura contigisse scimus, & in nouo testamento figuram ille denuo reuocat, ut sit similis figura utriusque testamenti, nihil iam utrumque ab utroque differens. Vror ego, diuinas literas ab his porcis tam impudenter conculari, praesertim sub nomine Romani pontificis, & Romanae ecclesiae.

Quid autem hoc est, quod duos primos sacerdotes in ueteri testamento statuit, magno sui primatus detrimento: imitare quod dicis, & si falsum, stet similitudo, & da etiam nunc duos primos, quomodo unum primum probabis per duos primos? Vides ergo hos homines, eos fuisse, qui simplicitate fidei nostrae abusi, aut si sunt statuere, quicquid uel somnare potuerunt.

In fine concludit, & eadem dexteritate Romae ecclesiam cardinem uocat, in quo omnes ecclesiae reguntur, domino disponente. Et tandem sit finis hic. Nam ceteri canones, qui eadem spirant, horum nimirum influxu infecti sic spirant.

Non possum autem omittere, quin & decretalem uel unam adducam, ut appareat, quid prosit ecclesias regere, & scripturas sacras non intelligere, sunt enim & decretales quae plurimae frigidissimae, haec maxime, quae maxime sunt in usu. Transeo illam de constitutione, c. translato. quam puto sic a me uindicatam antea, ut necesse non sit repetere. Assumo onus illud, c. significasti de electione, ubi archiepiscopus Panormitanus cum rege & regno Siciliae iustissime mirati, quod palium accepturus exigeretur iuramentum, & ubi pulchra modestia contra hanc infelicissimam exactionem adduceret praecipuum Christi, & statuta conciliorum, talem accepit responsionem & interpretationem scripturae sanctae a Paschale Romano pontifice.

Mirantur, inquit, dominum nostrum Iesum Christum, qui cum ouium suarum curam Petro committeret, conditionem apposuit, dicens: Si diligis me, pasce oues meas &c.

Adeo percussi sunt Papae & Romanae curiae proceres unius huius episcopi interrogatione, ut quid responderent, non inuenirent, donec spiritus domini eos hucrotaret, ubi omnibus ostenderent, in lege domini nec uoluntatem, nec meditationem eis fuisse. Agam interim partes archiepiscopi.

Si exemplum Christi placet & ualet apud te, o Paschalis, cur non imitaris? Si non placet, cur adducis? cur tu quoque non contentus querere, an diligat Christum, sine iuramento committis oues Christi? Cum placeat exemplum, cur non sufficit & conditio: an melior & sanctior est conditio iuramenti, quam amoris? An plura speras eum facturum, qui coactus iurat, quam qui sponte amat? Christus soluit Petrum a lege & coactione uoti & iuramenti, solam libertatis & charitatis in eo quaerit fidem: Et tu libertatem tollens, lege iuramenti cogis.

Vbi est

Vnus summus sacerdos iueteri lege.

Summus sacerdos non est figura Papae.

Simplicitate fidei nostrae abusi sunt.

Roma ecclesia cardo non est ecclesiarum.

Frigidissimae decretales, quae maxime habentur in usu, enumerantur. C. significasti de elect.

Iuramentum iniuste exigit pontifex ab episcopis.

Iuramentum
ecclesie Ro. p/
stitutū, nihil ad
oues ginet.

Vbi est exemplum Christi: ubi conditionis similitudo: Est per uerbum, diligere, intelligendū iuramentū: Nunquid Christus a Petro iuramentū exegit pro Romana ecclesia: Quid hoc ad oues Christi, quod tibi iuratur, & ecclesie tuae: Tuæ sunt oues, an Christi?

At tu optime pater, an Christū diligat, prorsus nihil curas, sordet hæc tibi, ut uilissima conditio, tibi ut fidelis sit, iuramento astringis. Adhuc stat interrogatio archiepiscopi, non satisfecisti.

Adhuc quaris, quo iure hanc fidelitatē extorqueas: Tua responsio profundi te mergit & capit: deinde cui queso, tu iuras fidelitatē: Cur facis & imponis alteri onus, quod digito nō uis mouere, cōtra & charitatē & legem naturæ

Iuramentū si
delitatis exi
gitur ppter
possessioem
præcis ex ma
la fide.

Deinde adhuc quæstio etiam illa stat, Cur præcedentes pontifices nō exegerunt iuramentum: Cur alij nō præstiterunt: unde noua ista exactio: uis dicat: Ex malæ fidei possessa potestate, consciëntia metuit, iustitia nō suffragat: ideo quæritur utcumq; solatium & firmamentum.

Itaq; hodie pontificari nō licet, nisi iures Ro. pontifici fidelitatē. Iurata autē fidelitate, mox dignus es pōtificari, siue diligas, siue pascas: has em̄ conditiones Christus requirit, quid de ijs nostro seculo: nec hoc curetur, an sanctus doctusq; sit, an minus, solū sit seruus Ro. ecclesie. Non licet Christo libertatis magistro seruire, nisi primū fias iuratum mancipium Romanæ curiæ.

Satis est ab exemplo Christi didicisse, quamlibet conditionē fratribus etiam iniquissimam imponere pro libito: ipsam uero Christi cōditionem ne syllaba quidem meminisse.

Arripi q; u

Sed responde adhuc semel, Paschalis, tuo te iudicio peto: Si Christus conditionem ibi posuit, ut dicis, iam tuo ore definimus, nullum esse Ro. pontificem nisi diligat ac pascat, quia pactum & cōmissio conditionalis, si cōditio nō ster, non ualet. Tuo ergo enthymemate utar, archiepiscopus Panormitanus sine conditione iuramenti præstiti in facto, nō est episcopus, ergo nec tu Papa, nisi in facto primum præstes conditionē amoris & pascuæ: quæ si uera sunt, iam in sexcentis annis non habuimus papam. Nullus enim docuit nos uerbum dei. Nec sufficit quod promittas te amaturū, quia tibi nō sufficit promissio iuraturi, sed sicut tu a fratre exigis cōditionē in facto, ita nos nomine Christi maiorē hanc conditionē exigimus in facto, aut tua autoritate Papam negamus.

Actu amet
Papa.

Quid hic facies: uides ergo, q̄ impatiēs sit scriptura corruptionis, q̄ uanos ostēdat eos qui se maculāt: noluit Paschalis uinci interrogatiōe, nec male egisse uideri, & ignarus seipsum toto pōtificatu indignum redarguit, dumq; festu-
Seruitutē Ro
ma nobis im
ponit.

cam fratri eruit, trabes suas nobis ostendit. Ista est ergo pastura, quod Romanenses omnia sibi inflectunt, omnibus omnia imponunt, omnibus se subtrahunt, & quod atrocius est, non ad Christum, sed ad seipsum nos cogunt: nō exigunt conditionem, qua Christi libertatem promittamus, sed qua sibi seruitutē iuremus. Quæ autem maior miseria ecclesie, q̄ non amore, sed ui conglutinari, pontifices nō beniuolentiā, sed potestate imperare, subditos nō amore, sed odio & timore coactos seruire?

Sed sequitur digna applicatio similitudinis.

Si cōscientiarū factor & cognitor secretorū conditiōe haclusus est, nec semel tantum, sed & secundo & usq; ad cōtristationē: Qua nos oportet sollicitudine tantam ecclesie prelationē imponere fratribus, quorū cōscientiā nō uidemus?

Appl nō exe
gerunt fideli
tatis iuramē
tum a suis.

Nec mirum certe, quia Petrus, Paulus, & alij ap̄li non erāt tam solliciti tanta sollicitudinē, quāta nūc sunt Romani: deinde quia cognouerūt forte cōscientias illorum

illorum, quos sacerdotes constituebant, nec exemplum Christi adeo curauerunt, nonne hoc est seipsum ridere? Sed nec Christus, cuius oves sunt proprie, licet pro eis se traderet, non tamen fuit tam sollicitus, ut iuramentum a Petro exigeret, sed uelut dormitans, dilectionem tantummodo, rem sane leuissimam exigit, quandoquidem nisi iuramentum Paschalis charitati præponeret, sine dubio exemplo Christi contentus esset, nec se oportere magis sollicitum esse quereretur, quæ Christum ipsum. Vides enim ut arguit a minori, Christus exigit, quanto magis nos; quasi uero hoc aliquid ad rem pertineat, quod Christus conscientias nouit, Ro. pontifex non nouit; cum Christus exemplum in hoc omnibus præbuerit imitandum; denique & nos non nouimus conscientias R. pontificis, iuret ergo & nobis conditionem Christi saltem.

Solâ dilectio-
nem exegit
Christus.

Iterum quæro: Si ignorantia conscientiarum sola est causa exigendi iuramenti, cur non cogis ut iuret se recte iurasse, idque sine fine, cum in nullo iuramento conscientiam eius noscas, recte ne iuret, an secus? Si autem ignorantia ista conscientiam non mouet ad exactionem iuramenti, qua fronte ignorantiam conscientiarum pro causa adducis? Quæ est ista mirabilis in uno homine super eodem homine patientia & impatientia ignoratæ conscientiam?

Iuret & potest
fex nobis si
delitatem.
Propè igno-
rantiâ conscien-
tiarum non de-
bet papa exi-
gere iuramē-
tum.

Si accepto iuramento tantam administrationem ei cedis, cur non quod leuius erat, iuramentum cedis? An putas quod maior res sit iuramentum tibi præstitum, quæ tantæ ecclesiæ administratio?

Ad hæc, ignorata conscientia debuit te quæ tutissimum facere ad imponendam prælationem, ut eo magis relinqueres iuramentum, quo minus conscientias nosti, ne forte ad periurium eum cogeres. Gaudendum tibi fuit, hanc tibi a Christo relictam libertatem, ut possis eis oves committere, quorum corda non nosti. Nunc per iuramentum secreta exploras, aut in periculum fratrem adducis, quorum utrumque grauissimum est, idque sine causa, nec propter deum, sed propter fideli delitatem Romanæ ecclesiæ.

Demum, si ignorantia est causa iuramenti, sequitur, si scires conscientiam, male te exegisse iuramentum. At cum quisque de quolibet debeat optima præsumere, & charitatis sit omnia credere, hæc ipsa fides de fratris bonitate certior est omni scientia, quod etiam si scires, diu scire non possis, credere autem semper possis.

Credas opti-
ma de fratre

Vltimo, nunquid post iuramentum nosti eius conscientiam? cur ergo non toto tempore tibi iurat, qui toto tempore causas iuramenti tibi præstat? Hæc dixi, ut uideamus quid sit uerbo dei nolle credere, & scripturas suo sensui aptare. quomodo ego sperem apud Ro. Pont. esse ius interpretandæ scripturæ, qui tam manifeste scripturas in alieno sensu tractant? Vel quid non obtineant in terra Ro, quid non audeant eorum nomine adultores, si hæc persuasio eorum nos ceperit & euerterit, non licere scilicet eorum dicta cum iudicio legere, & eis solis interpretandæ scripturæ iura concessa esse? Tunc enim (ut Augustini uerbo abutar) uere sine periculo primatus huius in ecclesia luditur, sed mihi si non deo & nobis illuditur. Absit, absit ista plus quæ Babylonica captiuitas.

Ius interpretã-
di scripturã
nō uidet esse
apud Ro, pō-
tifi.

Sequitur nunc oppositorum dissolutio.

Aiunt omne ius iurandum a domino in euangelio esse prohibitum, nec ab apostolis post dominum in concilijs inuenire posse statutum.

His ictibus insuperabilibus prostratus, quid dicat, audiamus. Quid est ergo quod dominus subsequenter ait, quod amplius est, a malo est: hoc enim amplius ut exigamus malum, nos illo permittente compellit.

Pōtiffices no-
lūt sua cū iu-
dicio legi.

De iuramēto

Quod ampli-
us est, a malo
est.

Quod Christus prohibet & negat, hic affirmat, & præcipit, Christus dicit,
Quod

Quod amplius est, a malo est, id est, non debet fieri: loquitur enim de pronitate iurandi, sine necessitate fratris, hoc est, de libidine iurandi: sicut mulierem concupiscere prohibuit, qui tamen debitum coniugibus reddendum non prohibuit, ita libidinem iurandi, non iuramentum debitum prohibuit. Hic dicit, hoc amplius cogit nos, id est, fieri omnino oportet, sed audiamus hoc malum, quod nullus in uerbis euangelij cogitauit unquam.

Nonne malum est, inquit, ab ecclesiae unitate, & a sedis apostolicae obedientia resilire, & contra canonum statuta prorumpere, quod multi etiam post praestitum sacramentum praesumpserunt?

Obedientia sedis apostolicae plus curat Christus. Ego putabam quod hoc malum esset interpretaturus, non diligere Christum, non pascere oues, & horum sollicitudine, exemplo Christi torqueri ad iuramenti exactionem, uerum haec Christus a Petro requirat: hodie curandum ne ab obedientia sedis apostolicae resiliant episcopi.

Amorem sui quaerunt Romae.

Tunc ego, episcopus meus nondum quicumque illorum malorum fecit, ut quid ergo exigis iuramentum? an quod ignoras eum non facturum? Cur non in omni precepto dei exigis iuramentum? cur hic te non compellit malum? an non est malum a praecipis dei resilire? Quin ecclesiam replet, non nisi iuramentis? Si autem in dei praecipis tam patiens es, ut te tot mala quae in prospectu dominant etiam in domesticis tuis, ad iuramentum non compellunt, quomodo in tuis praecipis mala, nec praesentia, nec forte unquam futura te compellunt? Nonne per spicuum fit, ut amor sui, quo magis se se uentostat, magis se ipsum prodit? Prorsus nulla reliqua est ratio, quin si in tuis praecipis iuramenta exigas pro tuo commodo, multo magis exigas pro dei commodo, aut si hic non facis, non sine culpa ibi facis.

Habes ergo malum, quod Romae, in euangelio intelligunt, quod est suspicio mala de fratribus bonis, nam transgressiones mandatorum an malae sint, alij uiderint. Oculus ambitionis & auaritia.

Sequitur, Hoc nimirum malo ac necessitate compellimur iuramentum pro fide, pro obedientia, pro unitate requirere.

Est pro ecclesia .i. pro Roma.

Nunquid etiam pro fide Christi, pro obedientia dei, pro unitate fratrum? non, sed hoc uerbum ecclesiae bonum & necessarium est, ut Roma secure dominetur & caeterae omnes seruiant captiuitatem.

Proinde Christiani in India adhuc magno malo laborant, ita suspicio pessima de optimis fratribus est causa exigendi iuramenti, quam tamen non habent in praecipis dei, in quibus praesumunt omnia seruari.

Unitatem ecclesiae uocant fidem & obedientiam Romae sedis.

Etiam hic unitatem ecclesiae, fidem & obedientiam Romae ecclesiae intelligit, non fidem, spem, charitatem, sacramenta, uerbum, & caetera quae eadem sunt, sed hoc singulare, quod nulli ecclesiae conuenire uolunt, nisi suae, & tamen unitatem uocant, sola Romana ecclesia hoc habet hodie uel summum bonum, & tamen caeterae omnes in eo ipso conueniunt, quod non habent, & fiunt unum in re non communi, sed singularissima & uni homini tributa: sic enim discenda sunt noua uocabula nostris temporibus in scripturis & ecclesia dei. Quanto rectius Cyprianus unitatem hanc charitatem intellexit, sicut & Christus rogauit Ioan. xvij. ut sint unum in nobis, sicut & nos unum sumus, unum, inquit, in uoluntate, non in ecclesia Romae.

In fine: Adhuc in concilijs non inueniri statutum, quasi Romae ecclesiae legem concilia ullam praefixerint, cum omnia concilia per Romae ecclesiae auctoritatem & facta sint, & robur acceperint, & in eorum statutis patenter excipiat Roma pontificis auctoritas.

Quis

Quis hæc ferat quæso? Nunquid Nicenum concilium robur accepit, aut factum est autoritate Ro. ecclesiæ? nunquid & multa alia per Augustinū & olim Cyprianum in Africā habitantibus? Denique etiam si statuta exciperent Ro. Pontificis, tamen ipse debet nolle excipi pro ædificatione ecclesiæ. Hic autē gloriatur se neque mihi quicquid debere, ut & deus ei nihil debeat.

Concilia sine autoritate Romanorum Pontificis non optima fuerunt.

Ego sane archiepiscopo Panormitano non tam duro & iragoso plenè contentionis, & timore, respondi sermone, quo furor, & odium suscitatur, sed dixi semper: Sustine frater interim, res magna est, tua solius gratia, hæc tam subito cessare, quæ nos non statuimus. Sic enim pax & charitas aleretur. At ista decretalis meam superbiam, & præfractam fiduciam spirat.

Consuetudo fuisse episcopo Panormitano obijcienda.

Sunt præter hanc & alia quædam, præsertim illa de maiestate & obedientia ecclesiæ, solita, adeo sine theologia, ut me misereat ecclesiæ illius, tantum in traditionibus hominum occupata, ut purissimum sensum euangelij uidere non permittatur. Sed abstinere hoc tempore, sat habens ostendisse, cur ego me sufficienter honorasse uidear Romano pontifice, si eius decreta tolero, non autem eorum sensum tantum & uerum secutus fuero, ne forte, si pluribus ea examinæ, existimer studio delectationis tantum uerticis dicta carpisse. Nolo ea dånare, nolo etiã eis cogi contra scripturæ ueritatem.

C. solita. de mai. & obe.

Ad tertium, ad rationes.

Vbi illud primum tractandum, quod decreta quibus primatus ecclesiæ Romanæ probari a me dicitur, dixi intra quadringentos annos nata, & contra hoc esse historias mille centum annorum.

Decreta nata intra quadringentos annos.

Primo, sciebam hæc offensura & manifestissime omnium falsa uideri omnibus. Certum est enim esse decretis Romanorum pontificum ante mille annos certatim pro hoc primatu.

Ego autem hoc spectauit, quod Ro. ecclesia nunquam fuit, nec est, nec erit unquam super omnes totius orbis ecclesias, licet super plurimas sit, nec enim fuit unquam super Græciæ, Africæ, Asiæ ecclesias, nec eorum episcopos confirmauit, sicut modo nostros confirmat, ut satis probat historia. Deinde sunt sine dubio Christiani in oriente, cum Christi regnum sit orbis terrarum iuxta Psal. ij. & tamen episcopi eorum non instituuntur, non confirmantur e Roma, nec est necessarium.

Ecclesiæ nunquam fuerunt omnes sub pontifice Romano.

Deinde ab hoc tempore ceperunt multiplicari leges & iura. Nam Gregorius ix. Bonifacius octauus, Clemens quintus, nisi cõsarcinassent, & alias recisas, alias additas epistolas, scholis legendas ac docendas tradidissent, sine dubio tot maria glossarum, & infelicissimum iuris studium non essent. delituissent autem tantum decreta quæ decretales, magno ecclesiæ lucro, & euangelij cõmodo, intra arcas Romanorum pontificis. Nunc autem quæ sit facies ecclesiæ, uigore istarum legum, satis plus uidemus, nec hoc satis, in dies augetur eiusmodi libri, & tamen nihil faciunt nisi quod plures animabus laqueos ponunt, inde dispensationum, confessionum, indulgentiarum, exemptionum turpissimæ nundinæ, inde episcopatum, sacerdotiorum, officiorum, palliorum, annatarum, rapinæ & uenditiones impudētissime inde censuræ, minæ, fulmina, uis, fraus, dolus, & infinita monstra: quorum nullum aut saltem rarum esset, si epistolæ eiusmodi, sicut oportuit, intra annales & regestas mansissent sepositæ, & euangelio in publico locum reliquissent.

Canones sub quibus pontificibus nati.

Damnosi sunt ecclesiæ.

Laquei aiarum Nundinæ.

Proinde traditiones Romanorum nunquam ita sensit mundus, ut in annis istis quadringentis, ideo totum eorum pondus & omnem uim Gregorius ix. tribuendum existimo, per quem uelut nata sunt & orta. Ab hinc enim uis eorum robur accepit & inualuerunt, ut legibus istis & traditionibus ita sint omnium officia, statuta

Greg. ix. de decretalium autor. pectus sit dei.

Ecclesiæ

- Babilone cō-**
fufior eccleſia. eccleſiæ, ordines in unum chaos confuſa, intra iſtos quadringentos annos, uſq; Babilone ipſa confuſior ſit hodierna eccleſia, nemo in ſuo ordine incedit, qui libet ſibi ex urbe legem emit, qua uiuat, ille exēptus, iſte priuilegiatus, iſte fami- liaris, iſte officialis, iſte neſcio q̄ titulo, oēs libertatē quilibet eſſendi, faciendi, au- dendi habēt per has Ro. leges. Nec Romæ aliud curatur, q̄ ut hac eccleſiæ ſum- ma calamitate roboretur poteſtas & dominatio ſua in omni indiuiduo ſuo ſola. Et hunc eccleſiæ occaſum, ſi quando gemimus, ſi dolemus, ſi querulamur, hæ- retici ſumus, irreuerentes in Ro. eccleſiam ſumus, ſcandalofi, ſeditioſi, procaces ſumus, quia uidelicet querulari non poſſumus, niſi Ro. pontificis, tum iura, cū poteſtatem, immo tantas iniurias populi dei ſimul tangamus. Nam hic fons eſt aut ſeruandæ, aut perdendæ eccleſiæ. Cum autem hodie omnia ſint in Vrbe in- quinatiſſima & corruptiſſima, & agētibus impiſſimis adulatoribus, de ipſis ni- hil liceat uel mutire, niſi quod portēta iſta laudet, iuſtificet, glorificet; quid mirū ſi ſub uenerabili Rho. eccleſiæ nomine tot mala inundauerint omnem eccleſi- am pleno impetu, & præcipiti, & cui nemo reſiſtere poſſit, gurgite.
- Depingit**
Romam. Deniq; eo deuenit legum Romanarum ſtudium & euangelij neglectus, ut neceſſe habuerint ſtatueri in cōcilio nouiſſimo, animā hominis eſſe immorta- le, quid putas hoc decretū indicat?
- Occaſum ec-**
cleſiæ nemo
audet dolere Itaq; unusquiſq; in ſenſu ſuo abundet, mihi decretorū autores ſunt Greg. ix. Bonifacius. viij. Clemens. v. & extrauagantium pontifices, quod his agentibus in publicum ſparſa, & præcepta ſunt, & omnia ſtabilita, quæ ſi inſtar epistolārū Gregorij, Auguſtini, Hieronymi, Bernardi, & aliorum, uel in bibliothecis uel arcis, pro cuiuſq; arbitrio conſulenda, citra ullum præceptum relicta fuiſſent, fe- licior eſſet eccleſia. Nunc uero quando ſummis articulis fidei æquantur, ab adu- latoribus autē & præferuntur, fructū illarum habentes, ordinis eccleſiaſtici con- fuſionem, conſcientiarum horrendas carnificinas, euangelij ignorantiam, ſce- lerum impunitiſſimam licentiā, adulatorum Romanenſium odioſiſſimā tyran- nidē, donec id meruerint, ut ſub uaſto cœlo non ſit nomen odioſius, & graueoſ- lentius nomine Ro. curiæ.
- Roma niſhil**
audit niſi lau-
des ſuas. Ex his credo intelligi, me non fuiſſe tam craſſæ ignorantia, ut neſcirem lon- ge ante quadringentos annos decreta Ro. pontificis nata, alioquin quomodo certos quadringentos annos, & nō plus aut minus potuiſſem recitare? quomo- do iudicare, quod eſſent frigidiffima? quomodo hitorias allegare? quomodo textum ſcripturæ contrarium aſſerere? niſi diligentiffime omnia permiſiſſem & contuliſſem?
- Decreuerunt**
aīam homis
imortalē eſſe Ex his indicijs uolui naſuto lectori ſatiſfactū, ut me non ſine cauſa ſic poſuiſſe cognoſceret, nec ignorātia, ſed de induſtria ſic locutū fuiſſe. Simul quod inſidio- ſa & adulatoriæ propoſitioni Eccij per omnia par referre uolui.
- Reſcripta pō-**
tificū ſine au-
toritate lecta
utiliora eēt. Qui cum aſtruxiſſet ante tempora Sylueſtri Ro. eccleſiam fuiſſe alijs ſuperi- orem, & ego perſuaſiſſimum haberem Eccium non eſſe tam impudentē, ut pu- blice mentiretur, nec tam ignarum hitoriarum, ut hæc uera crederet, inſidias ſu- ſpicatus ſum, ut qui morem ſophiſtarum & lubricitates iſtorum Protheorū pro- be callerem, qui ſi uolent, falſum facient uerum, & uerum mutant in falſum: cū interim in alijs eum loquendi rigorem exigant, ut nec uerba dei tuta coram eis ſint. Proinde uolui animoſiorē ac ante diem triumphabundū reddere, ſicut ipſe me formidabundum niſus eſt facere.
- Ro. curia ex**
oſa oīibus. Cum ergo mihi ſatis eſſe potuerit, q̄ ſcripturæ ſanctæ autoritas mecū eſt, quo probatur primatus eccleſiaſtici iure diuino nullus eſſe, tamē ne ſolus & ſolas ſcripturas

scripturas iactare uidear, iam & aliorum sententias audiamus cum rationibus.

Primus est, D. Hiero, in epistola ad euagrium sic scribēs: Legimus in Esa. Fa- Hieronymus
tuus fatua loquitur: Audio quendam in tantā erupisse uecordiam, ut diaconos Eps & pres-
presbyteris anteferat. Nam cum apostolus perspicue doceat, eosdē esse presby- byter idē sūt.
teros, quos episcopos. Quid patitur mensarum & uidiuarum minister, ut super
eos tumidus se efferat, ad quorum præces corpus & sanguis Christi conficitur?
Quæris autoritatem? Audi testimonium, Paulus & Timotheus serui Iesu Chri-
sti, omnibus sanctis, qui sunt Philippis cum episcopis & diaconis.

Vis & aliud exemplū: In actibus apostolorum ad unī ecclesie sacerdotes, ita
Paulus loquitur: Attendite uobis & uniuerso gregi, in quo spiritus sanctus po-
suit episcopos, & regatis ecclesiam dei, quam acquisiuit sanguine suo.

Ac ne quis contentiose in una ecclesia plures fuisse episcopos contendat, au-
diat aliud testimonium, in quo manifestissime comprobatur, eundē esse episco-
pum atq; presbyterum. Propter hoc reliqui te Cretæ, ut quæ deerant, corrige-
res & constitueres episcopos per ciuitates, sicut tibi mandauī, si quis est sine cri-
mine, unius uxoris uir, filios habens fideles, non in accusatione luxurię, aut nō
subditos, oportet eū episcopum sine crimine esse, sicut dei dispensatorem. Et ad
Timo. Noli negligere gratiam, quæ data est tibi per prophetiam, & per imposi-
tionem manuum presbyterij. Sed & Petrus in epistola prima: Presbyteros qui
in uobis sunt, precor ego cōpresbyter, & testis passionū Christi, & futura, quę
reuelanda est, glorię particeps, regite gregem Christi, & inspicite non ex ne-
cessitate, sed uoluntarie iuxta deum, quod quidem græce significantius dicitur,
ἐπισκοποῦντες, unde & nomen episcopi tractum est. Parua tibi uidentur tanto-
rum testimonia uirorum? Clangat tuba euangelica, filius tonitruī, quem Iesus
plurimum amauit, qui de pectore saluatoris doctrinarum fluenta potauit, Pres-
byter electæ dñę & filijs eius, quos ego diligo in ueritate, & alia epistola Presby-
ter Craio charissimo, quem ego in ueritate diligo.

Quod autem postea unus electus est, qui cæteris preponeretur, in remedium Presbyteris
schismatis factum est, ne unusquisq; ad se trahēs ecclesiam Christi rumperet; nā unus præpo-
& alexandriæ a Marco euangelista usq; ad Esdram & Dionysiu episcopos pres- situs propter
byteri semper ex se unum eligebant, & in excelsiore gradu collocabant, quem uitanda schis-
episcopum nomianbant, quo modo si exercitus sibi imperatorē faciat, Diaconi mata.
autē eligant de se, quem industrium nouerint, & archidiaconum nuncupent.
Quid enim facit, excepta ordinatione, episcopus, quod presbyter nō facit? Nec
altera Romanæ urbis ecclesia, altera totius orbis estimāda est, & Gallia & Bri- Hiero. æquat
tania, nā & Africa & Persis, & oriens, & India, & omnes barbaræ nationes pōtifices oēs
unū Christum adorant, unam obseruant regulam ueritatis. Si autem autoritas
queritur, orbis maior est urbe, ubicunq; episcopus fuerit, siue Romæ, siue En-
gubij, siue Constantinopoli, siue Rhegij, siue Alexandria, siue Thanis, eiusdē
meriti est, & eiusdem sacerdotij, potentia diuitiarum, & humilitas paupertatis,
uel sublimiorem, uel inferiorem facit, cæterum omnes apostolorum successo-
res sunt.

Hæc D. Hieronymus.

Nihil de mutatione temporū loquor, nihil de iure positiuo, hoc contendo: Si
unus episcopus ius diuino cæteris præfertur, manifeste hic Hieronymus hære-
sim docet, non solum ipse (nam ei non crederē) sed Petrus, Paulus, Ioannes,
Lucas, quos inducit irrefragabiles autores, quis quæso his resistet? Cur adula-
tor negat Ro. pontificē cæteris esse coepiscopū, cū primus Petrus se cōpresby-
terum appellet? Si successores sunt Petri, quid erubescunt titulum sui prædecel-

Ee ij forisē

Apſt̄i intel-
lexerūt uerba
Chriſti dicen-
tis, Tu es Pe-
trus.

Hieronimo
conſentit.

Decreta non
habēt germa-
nū ſenſum
ſcripturæ.

Electioe pō-
tificiū autori-
tas Rho. epō
tributa eſt.

Hiero. uerba
nō approbāt
Decreta, ſed
text⁹ ſcriptu-
ræ.

Ep̄i & preſ-
byteri domi-
ſint æquales

ſoris: Si nomen ſuperbiſſimum, ſanctiſſimi, ſummi, maximi pontificis hæredi-
tant ex recentibus, cur non nomen conpresbyteri & coepiſcopi a primo? Obſe-
cro an Petrus, Paulus, Ioannes, Lucas & oēs apoſtoli ignorauerunt, quid uer-
bū Chriſti uoluit, Tu es Petrus, & tibi dabo clauēs, & paſce oues meas? Si me
omnino hæreticum clamant, qui omnia quæ uolunt tribuo Romano pontifi-
ci, ſolum ne autoritate ſcripturæ, id eſt, mendaciter facere cogar, parcant ſancto
Hieronimo, tantis autoritatibus munito, proclamat ille longe impudētius, ep̄i
ſcopos potentia diuitiarum, & humilitate paupertatis inuicē eſſe, uel ſublimio-
res, uel inferiores. Ego cōſenſu fidelium, & decretis hominū id aſtruo, cur non
hunc irreuerentem, blaſphemum, ſeditioſum, biſſepties comburunt hæreticæ
prauitatis prauiffimi inquiſitores? Sinant me cum Hieronimo interim ſapere,
ſinant cum Paulo, Petro, Ioanne, Luca ſentire. Si hoc non eſt ſatis, age combu-
rant ſua decreta primū, nā hæc epiſtola recitatur in decretis, diſtinctione. xciiij. c.
legimus. Legitur, auditur, docetur, approbatur hæc ab uniuerſis in eccleſia Ro-
mana. Cur ego unus prohibeor dicere & ſentire, quod ipſimet omnes dicunt,
ſentiunt iubentq; ſentire? Hieronymus nō modo epiſcopos æquat inter ſe, ſed
& presbyteros epiſcopis comparat, alterum ætatis, alterū officiij nomen eſſe pro-
nuncians, Ego longe reuerentius locutus, nihil peto niſi ut contra hanc uerita-
tē non cogar ſcripturas & uerbū dei illudere. Sit Ro. pontifex quicquid uolue-
rint, modo autoritate ſcripturæ id nō aſtruat. ſed & ſcripturas eorū ſenſui aptari
patiar, modo ne hunc eſſe germanū & ſolū ſenſum cōtendant, Sat ergo eſt, qd
frigidiffimis decretis primatus aſſerit, qui ſeruentiffimis dei uerbis negatur. Sed
audiamus iterum eundem, in commentario ſuper epiſtola ad Titum.

Idem eſt ergo presbyter qui epiſcopus, & anteq; diaboli inſtinctu, ſtudia in
religione fierent, & diceretur in populis: Ego ſum Pauli, ego Apollo, ego autē
Cepha, communi presbyterorum conſilio eccleſiæ gubernabantur, poſtq; ue-
ro unusquiſq; eos quos baptiſarar, ſuos eſſe putabat, non Chriſti, in toto orbe
decretum eſt, ut unus de presbyteris electus ſuperponeretur, ad quem omnis ec-
cleſiæ cura pertineret, & ſchiſmatum ſemina tollerentur. Putat aliquis non ſcri-
pturarum, ſed noſtrā eſſe ſententiam, epiſcopum & presbyterum unum eſſe, &
aliud ætatis, & aliud eſſe nomen officiij, relegat apoſtoli ad Philippenſes uerba,
& cætera quæ ſupra in epiſtola ad Euagriū induxit. Et in fine: Sicut ergo pres-
byteri ſciunt ſe ex eccleſiæ conſuetudine, ei qui ſibi præpoſitus fuerit, eſſe ſubie-
ctos: Ita epiſcopi nouerint ſe magis conſuetudine, q̄ diſpenſationis diuinæ ue-
ritate presbyteris eſſe maiores, & in communi debere eccleſiam regere.

Hæc ille. Vide ergo, an propoſitio mea male uel bene dixerit, eſſe contra ſcri-
pturarum textum. Ro. eccleſiam eſſe alijs ſuperiorem, cum etiam ſit contra ipſa
decreta. Nā & hæc B. Hiero. uerba recitantur diſt. xcvi. c. olim, atq; ſi non ibi ap-
probarent, tñ quia ſolidis pugnant diuinę ſcripturæ armis, etiā ſi totus mund⁹
& angelus de cœlo cōtradixerint, nihil dixerint. Atq; ita ſatis puto & pbatā no-
ſtram propoſitionē, & diſſoluta omnia argumenta, quæ uel fingi contraria poſ-
ſunt. Stat ſententia fixa, nō diſpenſationis diuinæ ueritate, ſed eccleſiæ conſue-
tudine epiſcopos eſſe maiores presbyteris.

Addo tertium decretum eadem diſt. xcvi. c. epiſcopus. Epiſcopus in quolibet
loco ſedens, ſtare presbyterum non patiat. Et iterum alio .c. epiſcopus. Epi-
ſcopus in eccleſia in conſeſſu presbyterorum ſublimior ſedeat, intra domum ue-
ro collegam presbyterorum ſe eſſe cognoſcat. Hæc ibidem eſſe decreta concii-
lij Chartagin enī, quarti dicitur. Quę certe heretica ſunt, ſcādaloſa & ſeditioſa,
ut uocāt

utocant, si episcopi iure diuino presbyteris sublimiores sunt, quos esse collegas episcoporum statuunt, multo magis si unus episcopus ceteris sublimior est. Deleant ergo primum sua decreta, quae nos cogunt discere, ut quid damnant in nobis, quod ipsi nos docent. Patet itaque re ipsa aequales episcopos inter se & presbyteros, solo usu, & ecclesia causa alium alij preferendum. Ex quo ulterius sequitur: Si primatus Ro. pontificis uergere incipiat in ecclesiae detrimentum, omnino tollendus est de ecclesia, quia humana iura & consuetudines pro ecclesia seruare debent, non contra ecclesiam militare. Quod si non fiat, iam coram deo, traditio hominum irrita facit mandata dei, quare uide quae tenui pendeat filo Romanorum adulatorum tyrannis, quae se ipsam autoritate diuina conata stabiliere, se ipsam penitus ea ratione subuertit.

Papatus potest tolli ab ecclesia.

Huc & Cyprianum uoco, quem & B. August. allegat lib. ij. ca. ij. de baptismo dicentem. Neque enim quisquam nostrum episcopum se esse episcoporum constituit, aut tyrannico terrore ad obsequendi necessitatem collegas suos adigit. Quando habet omnis episcopus pro licentia libertatis & potestatis suae arbitrium, prout tanquam ab alio iudicari non possit, quomodo nec ipse potest alterum iudicare, sed expectemus uniuersi iudicium domini nostri Iesu Christi. Hic gloriosus martyr palam confitetur tyrannidem esse, ab uno episcopo alios cogi ad obedientiam. At hanc tyrannidem, uelut iustitiam, pene omnes decretalium syllabae, & statuta & seruant tanquam diuinam autoritatem. Deinde mirum est quod B. August. non redarguit Cyprianum a se allegatum, si sensit eum contra ius diuinum loqui, sed potius cum eo consentit, omnes scilicet esse episcopos aequales.

Episcopus ne habeat tyrannidem in alios.

Tyrannis, episcopus cogi ad obedientiam unius.

Sed uideamus & alia.

Idem Cyprianus lib. epistolarum primo, epistola. iij. ad Felicem presbyterum, probaturus diuinis testimonijs, quod in potestate non episcoporum, sed plebis maxime sit eligere aut recusare episcopos, dicit: Propter quod plebs obsequens dominicis praeceptis, & deum metuens, a peccatore praeposito separare se debet, nec se ad sacrilegi sacerdotis sacrificia miscere, quoniam ipsa maxime habeat potestatem uel eligendi dignos sacerdotes, uel indignos recusandi. Quod & ipsum uidemus de diuina autoritate descendere, ut sacerdos plebe praesente, sub omnium oculis deligatur, & dignus atque idoneus publico iudicio ac testimonio comprobetur, sicut in Numeris Moysi praecipit dominus, dicens: Praehende Aaron fratrem tuum & Eleazarum filium eius, & imponens eos in montem coram omni synagoga, & exue Aaron stolam eius, & indue Eleazarum filium eius, & Aaron appositus moriatur illic coram omni synagoga. Iubet deus constitui sacerdotem, id est, instruit & ostendit ordinationes sacerdotales non nisi sub populi assistentis conscientia fieri oportere, ut plebe praesente, uel detegatur malorum crimina, uel malorum merita, praedicentur, & sit ordinatio iusta & legitima, quae omnium suffragio & iudicio fuerit examinata. quod postea secundum diuina magisteria obseruatur in actibus apostolorum, quando de ordinando in locum Iudae episcopo Petrus ad plebem loquitur. Surrexit, inquit, Petrus in medio discentium, fuit autem turba in uno. Nec hoc in episcoporum tantum & sacerdotum, sed in diaconorum ordinatione obseruasse apostolos animaduertimus, de quo & ipso in actibus apostolorum scriptum est. Et conuocauerunt, inquit, illi duodecim totam plebem discipulorum & dixerunt eis: Quod utique idcirco tam diligenter & caute conuocata plebe tota gerebatur, ne quis ad altaris ministerium, uel ad sacerdotalem locum indignus obreperet.

Sacerdos a populo eligatur.

A plebe eligebatur episcopus.

Ee iij

Propter

Cyprianus
de electione:

Propter quod diligenter de diuina traditione, & apostolica obseruatione seruandum est & tenendum, quod apud nos quoque & fere prouincias uniuersas tenetur, ut ad ordinationes rite celebrandas ad eam plebem, cui praepositus ordinatur, episcopi eiusdem prouinciae propinqui quique conueniant & episcopus deligatur plebe praesente, quae singulorum uita plenissime nouit, quod & apud uos factum uidemus in Sabini nostri collegae ordinatione, ut de uniuersae fraternitatis suffragio, & de episcoporum, qui in praesentiam conuenerant, qui de eo ad uos literas fecerant iudicio episcopatus ei deferretur, & manus ei in locum Basilidis imponeretur.

Hunc ritum per multas & alias epistolas idem Cyprianus commemorat, semper suffragium populi & iudicium propinquorum episcoporum ita allegans, ut hanc ex deo ordinationem esse cum fiducia pronunciet.

Nundinatio
nes sacerdoti
orū, ueterum
electione nō
habuissent, p
gressum.

Qui ritus, quid sit ad eum, qui hodie ex urbe petitur, in quo non modo exclusus est populus, sed nec sacerdotum electio satis est, alijs reliquo. Nec referre est necesse, quanto felicitus hodie is ritus diuinus seruetur, praesertim tot sacerdotibus malis regnantibus, & inuito populo impositis. Nam uidemus per Romanam curiam, per gratias suas expectatiuas, passim in mundum etiam intrudi sacerdotes. Transeant haec, hoc queror, quod hunc ritum sacratissimum & uetustum, iurique diuino per omnia conformem, hi nostri haeticum & damnatum haberi uolunt, praeter ritum suo recentiore, cum certum omnibus, sit sanctum Nicolaum, sanctum Martinum, sanctum Augustinum, sanctum Ambrosium, omnesque praefatos patres, eo modo fuisse ordinatos. Sit itaque ritus hodiernus, qualis esse potest, modo Romanum pontificem, non iure diuino id posse putemus, ne tot seculorum sanctos & martyres contra ius diuinum egisse damnemus.

Gregorius in
registro.

Gregorius primus lib. iij. registro, epistola, xxxij. licet per autoritates illas, Palce oues meas, & tu es Petrus &c. Petro apostolorum principi totius ecclesiae curam a domino commissam dicat, tamen in hac cura nullum episcopum eius successorem patitur, sed nec Petrum apostolum uniuersalem appellari dicit, scribens ita Mauricio Augusto de Ioanne Constantinopolitano: Cura totius ecclesiae & principatus Petro committitur, & tamen uniuersalis apostolus non uocatur. Et uir sanctissimus cōsacerdos meus uocari uniuersalis episcopus conatur. Exclamare compellor, o tempora, o mores, & infra: Si nomē illud in ecclesia tibi quisque arripit, uniuersa ergo ecclesia (quod absit) a statu suo corruit, quando is qui appellatur uniuersalis, cadit, sed absit a cordibus Christianorum nomen istud blasphemiae, in quo omnium sacerdotum honor adimitur, dum ab uno tibi dementer arrogatur.

Vniuersalis
ep̄s, blasphemiae
nomen.
Chalcedonē
sis synodus,
sanctissimi no
men obrulit.

Ecce habes quae blasphemiae nomē sit, uniuersalis episcopus. Quid putas de nomine summi, maximi, sanctissimi, dixisset?

Seruus seruum
dei.

Sequitur, Certe pro beati Petri apostolorum principis honore per uenerandam Chalcedonensem synodum, Romano pontifici oblatum est, sed nullus eorum unquam hoc singularitatis uocabulum assumpsit, nec uti cōsensit, nedum priuatum aliquid daretur uni, honore debito priuarentur sacerdotes uniuersi.

Lucifero com
paratur am/
biēs excellen
tiam.

Perspicuum est hunc Grego. qui se cūctorum sacerdotum seruum potius quam dominum uocat, & seruum seruorum dei non credidisse solum Romano pontificem Petri successorem esse: ut qui ab horreat princeps sacerdotum & episcoporum dicit cum illum principem apostolorum dicat.

Idem in sequenti epistola ad Constantiam, eundem Ioannem Lucifero comparat, dicens, quia illum uidelicet imitatur, qui spretis sociali gaudio angelorum legionibus,

legionibus, ad culmen conatus est singularitatis erumpere.

Idem epistola xxxvj. ad Eulogium Alexadrinum & Anastasium Antiochenū episcopos: Sicut nouit ueneranda sanctitas uestra, per sanctam Chalcedonē sem synodum, pontifici sedis apostolicæ (cui deo disponente deseruio) hoc uniuersitatis nomen oblatum est, sed nullius unq̄ decessorum meorum hoc tā prophano uocabulo uti consensit; quia uidelicet, si unus patriarcha uniuersalis dicitur, patriarcharum nomen cæteris derogatur. Sed absit hoc a Christiana mente, id sibi uelle quempiã arripere, unde fratrum suorum honorem imminuere ex quantulacunq̄ parte uideatur.

Gregorius re-
cusat nomen
uniuersitatis.

Et infra de eodem: Vniuersa tentat sibi ascribere, & omnia quæ soli uni capiti coherant (uidelicet Christo) per elationem pompatici sermonis eiusdem Christi sibi studet subiugare.

Obsecro quid meretur, qui hodie sic loquere: hic Grego. Ro. pontifex persequitur tanq̄ prophanum, quod nostri statuunt, quasi sit ius diuinum.

Et epistola. xxxvij. ad ipsummet Ioannē episcopum prædicta iterans, & copiosius explicans, dicit: Certe Paulus Apostolus cum audiret quosdam dicere: Ego sum Pauli, ego Apollo ego uero Cephe, hanc dilacerationē corporis dominici, per quam membra eius alijs se capitibus quodammodo sociabant, uehementissime perhorrescens exclamauit & dixit: Nunquid Paulus pro uobis crucifixus est; aut in Pauli nomine baptisati estis: Si ergo ille membra dominici corporis certis extra Christum, quasi capitibus, & ipsis quidem apostolis subijci particulariter euitauit. Tu qd Christo uniuersalis sanctę ecclesię capiti in extremi iudicij es dicturus examine, qui cuncta eius membra tibi met conaris uniuersalis appellatione supponere?

Et infra: Certe Petrus Apostolus primū membrum sanctę & uniuersalis ecclesię est. Paulus, Andreas, Ioannes quid aliud q̄ singulariū sunt plebium capita: & tñ sub uno capite oēs sunt membra ecclesię. Sed hæc satis.

Audiamus iã ipsū caput oīm, quid sup huius monarchię statu definierit, nã hic p̄sciū futurorū, quæstionē hanc prior omnium, & dedita opera dissoluit, & tot adhuc seculis super ea certatur, quasi uerba Christi sumus sint, & inanis fabula.

Christus monarchiam reprobauit.

Dicitur itaq̄ Luca. xxij. Facta est autem contentio, quis eorū uideretur esse maior, dixit aut̄ eis: Reges gentium dominantur eorum, & qui potestatem habent super eos, benefici uocantur. Vos aut̄ non sic, sed qui maior est uestrū, fiat sicut minor, & qui præcessor est, sicut ministrator (Et exemplum suum subiungit) Nam quis maior est, qui recumbit, an qui ministrat: Nonne qui recumbit? Ego autem in medio uestrum sum, sicut qui ministrat. Vides quod Christus aperte pronunciat esse reges gentium, non pontifices qui uolunt esse maiores, & potestatem illā mundanā (id est sine uerbo & dilectione) prorsus damnat.

Verum ego credo, quando quidem ecclesiā necesse fuit semper agentibus operari, ut Ezech. iij. d. In medio gentium posui eam. Et Psalmo. cix. Dominare in medio inimicorum tuorū. Ideo quādo defunt gētes alię, ut scriptura impletur in ecclesia, reges gentiles fieri oportuisse, & potestate domināte super ecclesiā tyrannifare, diligendi & docendi officio ad alios translato.

Capita nō
stra sunt loci
gētiū nos op
primentium.

Itē Marci. x. Vbi filij Zebedei ad potestatem aspirarūt, ut un⁹ ad dexterā & alter ad sinistrā sederet, acceperūt sane responsum dignū, scilicet ut calicem biberent, nec tamen certi ubi sessuri essent. Hant ambitionis infirmitatem, quid mirum est in pontificibus quoq̄ Ro. fuisse quātūlibet sanctis etiā martyribus, quando in apostolis eam Christus pertulit? Denique cum illi duo apostoli hac ar-

Ap̄ ambitionē
one labora-
runt.

Et iij rogantia

rogantia ceteris indignationem commouissent, & iterum orietur contentio de maiori- tate, Iesus conuocans eos, dixit eis: Scitis, quia ij qui uidentur gentibus principari, dominantur eis, & principes eorum habent potestatem eorum, non autem ita est in uobis: Sed quicumq; uoluerit fieri maior, erit uester minister. Et quicumq; uoluerit in uobis primus esse, erit omnium seruus (iterum exemplum sui addit) Nam & filius hominis non uenit ut ministraretur ei, sed ut ministraret, & animam suam daret redemptionem pro multis.

Item eiusdem. ix. Et uenerunt Capernaum, qui cum domi essent, interrogabat eos, quid in uia tractabatis? At illi tacebant; diquidem in uia inter se disputaue- rant, quis eorum maior esset. Et residens uocauit duodecim, & ait illis: Si quis uult primus esse, erit omnium nouissimus, & omnium minister. Et accipiens puerum, statuit eum in medio eorum, quem cum complexus esset, ait illis: Quisquis unum receperit in meo nomine, me recipit. Eadem Luc. ix. Intrauit aut cogitatio in eos, quis eorum maior esset. At Iesus uidens cogitationes cordis illorum, apprehendit puerum, & statuit illum secus se, & ait illis: Quicumq; susceperit puerum istum in nomine meo, me recipit. Et quicumq; me receperit, recipit eum, qui me misit. Nam qui minor est inter uos omnes, hic maior est.

Item Matth. xvij. In illa hora acceperunt ad Iesum discipuli, dicentes: Quis putas maior est in regno caelorum? Et aduocans Iesus paruulum, statuit eum in medio eorum, & dixit: Quicumq; humiliauerit se sicut paruulus iste, hic maior est in regno caelorum.

Humillimus est maximus

Nunc uide, quantis uerbis, quot exemplis, quanta diligentia Christus praeue- nerit & prohibuerit ambitionem illam, quam tanto tumore iactant decreta & decretales, ac ita repetunt & inculcant, ac si hoc sit pascere populum Christi, quod est potestatem iactare & ambire. Vnde meo iudicio, sicut apostoli usq; ad finem uitae Christi contenderunt, nec tot exemplis & uerbis Christi ab humana ista affectione temperarunt, & tamen nullum permisit obtinere primatum, donec omnes dispersi eum relinquerent. Ita in ecclesia tot iam seculis contenditur de primatu prohibito, nec auditur Christus interim tot uocibus resistens, nec ulli obtinere permittens, donec forte & ipsi, adueniente Antichristo, dispergantur, & Christum negent. Nam apostoli primum haec pulchre seruabant, quando Iacobum minorem episcopum Hierosolymis constituerunt, & Petrus, Iacobus, ac Ioannes a se suos primatus reiecerunt. Post illos autem mox tam Christi quam apostolorum exemplo neglecto sine fine contendunt, non pro uerbo, quo plus doceant, sed quo latius mandare, ligare, soluere, & lucrari queant; sic enim & nos infirmitates pontificum, non sine multis scandalis ferre cogimur propter Christum.

Nunc ex historijs & rationibus.

Petrus aequalis ceteris.

Nullum apostolum ordinauit.

Papa subest melius sentienti.

Prima est ipsa Actuum apostolorum, ubi Petrus aequalis scribitur ceteris apostolis, denique sui sermonis c. xv. conformationem a Iacobo accepit, deinde nullum apostolorum ipse ordinauit, nec ullus sub ipso fuit: quod ergo successor Petri omnium apostolorum successores sub se habere potest? Quid quaeso ad haec dici ab ullo potest?

Item Mathiam nec ipse, nec omnes simul ausi sunt in apostolum ordinare, sed ex deo postularunt tantum.

Secunda Gala. ij. Antiochiae Petrus a Paulo reprehendebatur, in quo patet Romanum pontificem subesse cuilibet melius sentienti, nec ideo uerum esse, aut bonum, quia ipse sic dicit aut facit, sed rationem reddere tenetur, immo non semper potest reddere, sed cum Petro aliquando errat.

Tertia, Ecclesiastica historia li. v. Victor primus Roma, pontifex, Asiaticum episcopos

pos

pos uoluit excommunicare, redargutus autem est non a Paulo, sed ab Hyrenno Lugdunenſi. & coercitus etiam a ceteris omnibus, monitus & iuſſus pacem habere, & eccleſiam non conturbare, quibus ſicut decuit, ceſſit.

Hyrennus
conſecuit
Vſ
ctorem papam

Item ibidem; Anicetus quoque ceſſit Polycarpo Smyrneo epiſcopo, nec eum cogere potuit, in ſua decreta.

Item hiſto. tripar. lib. iij. Iulius primus conatus prohibere, ne citra ſuam autoritatem concilium cogerent orientales epiſcopi, inaniter egit, quia nihil illi hoc curarunt, & acutiſſime ei reſcripſerunt.

Quarta. Romanum pontificem eſſe omnibus ſuperiorem humano decreto ſancitum eſt, nepe Conſtantini quarti Gregorij imperatoris, ut ſcribit Platina in Benedicte. ij. nec ſic tamen obſeruatum epiſcopis alijs.

Iure humano
papatus inſtitutus.

Quinta. Nunquid Cyprianum & Auguſtinum, Alioſque Aphricę epiſcopos confirmauit papa, qui tamen de latina eccleſia erant? Nunquid eorum concilia impediuit? aut concilia bula fuerunt, quia ſine Ro. pontificis autoritate geſta ſunt? ut in eorum libris clare habetur.

Sexta. Quando Alexandrinum, Antiochenum, Hieroſolymitanum, & alios Egypti, Arabiæ, Syriæ, Aſiæ, totiuſque orientis epiſcopos inſtituit? Hi omnes ergo hæretici fuerunt? abſit.

Septima. Nec hodie ſub Ro. pontifice ſunt, qui in Perſide, India, Scithia, totaque oriente ſunt, an putas nullos ibi eſſe Chriſtianos? & regnum Chriſti in Roma coactum, cuius ſunt omnes fines terræ? Pſal. ij. & xxj. An non ſunt epiſcopi, quia non induunt ueſtes, non habent palatia, equos, aliasque pompas Romanas? Sufficit quod uerbum dei doceant & diligant ac paſcant, quia ſic nec apoſtolos confiteberis epiſcopos fuiſſe, ſi faciem rerum, non res ipſas contemplari ceperis, immo eo meliores epiſcopi, quo a laruis facierum remotiores, & eo minus epiſcopi, quo propriores.

Epiſti extra di
torem Roma
norum ſine pal
lio ſunt.

Meliores epiſ
ſine laruis &
pallijs.

Octaua. Scribit Hiero. de illuſtribus uiris, Quod Achaons epiſcopus Caſarienſis, diſcipulus Eufebij Pamphili, imperante Conſtantio Liberium papam depoſuerit, & Felicem conſtituerit. Item Ioannem Chryſoſtomum non Romanus pontifex, ſed Theophilus Alexandrinus & Epiphanius Cypri epiſcopi, ut in tripar. depoſuerunt. Idem Epiphanius Cypri minor epiſcopus Ioanne Hieroſolymitano epiſcopo, eundem excommunicauit. & ſi hiſtorias conſyderes, quomodo nunc imperatores papam, nunc contra papam imperatores, ite papa epiſcopos, & epiſcopi papam mutarint, ſtatuerint, depoſuerint, credas te Iliada quamdam uidere, nec mirum quia Chriſtum non audierunt ambitiones prohibentem, ideo toties colliduntur & turbantur: poenituit communicaffe cum illo, ut D. Hieronymus ſcribit contra eundem.

Depoſiti epiſ
ſcopi ab alio
que a Ro. pont
fice.

Nona. Quid ad hoc dicemus? uera ne eſt illa ſententia, quam tota eccleſia, omnia etiam decreta, omnes doctores tenent, eſſe uidelicet epiſcopos apoſtolorum ſucceſſores? ut diſ. xxj. c. in nouo. Si eſt falſa, quid iactatur tanta autoritate? Si uera, quomodo ſolus Romanus pontifex eſt ſucceſſor unius apoſtoli Petri, & ceteri omnes Romanus pontificis ſunt ſubditi? Cur non & alij apoſtoli habent ſucceſſores? aut fuerunt ceteri apoſtoli ſucceſſores unius Petri? cur ceteris apoſtolis auferunt ſua gloria & tribuitur ſoli Petro? Cur uon quilibet epiſcopi habent, quod apoſtoli eorum habuerunt, cum Romanus habeat quod Petrus ſuus prædeceſſor habuit? Muta ergo uerbum, & dic, quod epiſcopi ſunt apoſtolorum ſucceſſores, ſed unus epiſcopus Romanus eſt unius apoſtoli ſucceſſor. Iſta ratio fateor, niſi ego ſum inſenſatior trunco, cogit & omnium obſtruit os, eſſe epiſcopos omnes æquales, & ſicut Romanus pontifex

Epiſcopi ſuc
ceſſores apo
rum mirum, quod
ſolus Ro. pont
unius Petri
ſucceſſor.

pontifex

Per solam electionē ordinatur. pontifex a nemine ordinatur, ita quilibet per solam electionem sicut ipse ordinari debet, iure diuino. Stat enim firma sententia, nullum apostolorum a Petro missum esse, sed omnes eadem a Christo domino aequalia accepisse in suas sortes, ergo eorū episcopi successores, aequalia habent cū Ro. pontifice, excepta prerogatiua honoris seu dignitatis, sicut Paulus ad Corinthios clare scribit. Quid enim minus feci a magnis apostolis?

Habet maiorem prerogatiua honoris Ro. pontifex. Decima. Responde: Si Ro. pontifex precepto dei est uicarius generalis in tota ecclesia, sequitur inuitabiliter peccare eos, immo esse haereticos, qui non sub eo fuerint. At tunc ecclesia tota primitiua, saltem usq; ad, cccc. annos cū tot martyribus & sanctis, haeretici erunt. Obsecro quid prodest tantam blasphemiam in ecclesia pro fumide potestatis pompa statuere? deniq; etiam sanctus Petrus erit haeticus, qui ante Ro. ecclesiam cum apostolis fuit Hierosolymis. Vincit me haec ratio inuicta.

Plus, cccc. annis episcopi non subfuerunt Ro. pontificibus. Vndecima. Si ulla ecclesia est prima, & mater omnium, non est alia nisi Hierosolymitana, ut dixi supra. Quid enim faceret Roma, si haberet haec pro se, quae habet illa? Nempe quod Esa. & Miche. & omnes prophetae pronuntiari de de Zion exituram legem euangelij, & de Hierusalem uerbum domini. Item quod dñs ibi dedit gloriam in domo sua nouissima, ut Haggeus dicit. Quod Christus ibi pontifex, apostoli autē uelut presbyteri, quod Christus ibi oblatus, spiritum sanctum misit. Et breuiter, hinc in omnē terram exiit uerbum dei, hinc omnes ecclesiae, nec est ullius tam impudens frons, qui possit negare hanc esse uere matrem ecclesiarum omnium, fontem, radicem, ac matricem etiam Ro. ecclesiae. Si ergo haec non habet primatum, immo uix quintum ei dederunt, quanto minus Ro. habet, quae est eius discipula? Dicat aduersus haec aliquid quod potest.

Hierosolyma prima ecclesia. Duodecima. Concilium Nicenū, ut scribitur li. x. c. v. histo. eccle. statuit art. vj. in hunc modum. Et apud alexandriam, uel in urbe Roma, uetusta consuetudo seruetur, ut uel ille Aegypti, uel hic suburbanarum ecclesiarum sollicitudinem gerat. Responde, hoc concilium omnium fere facerrimum est. Et ecce, non modo non primatum & monarchiam Romano dat pontifici, sed ex uetusta consuetudine, non iure diuino, tribuit sollicitudinē Italicarū & suburbanarū ecclesiarū. Atq; haec in proposito mea tetigi, quando dixi, quod contra frigidissima decreta staret decretum huius concilij.

Nicenū concilium tribuit Prae sollicitudinē Italicarū ecclesiarum. Si ergo sum haeticus, Age, tollant primū hoc conciliū, cui me ipsa quoq; decreta tāq; euangelio cogūt obedire. Nō possum duobus dominis seruire contrarijs. Tertiadecima. Idem Nicenum concilium statuit, non a Ro. Episcopo omnes episcopos ordinari, sed a prouincialibus episcopis, dicēs. Et ut si forte in ordinando episcopo, duo uel tres pro aliqua contentione dissentiant, reliquorū autoritas, & praecipue Metropolitanī cū ceteris firmior habeat. Obsecro, quid amplius facere debeo? Non satis est quod Ro. pontifici omnia quae sibi arrogat, libens credo: debeo insuper pbare, quod haec decreta sint contēpta & irrita humano unius episcopi arbitrio.

Decretis & euangelij prouincialibus non possibile obedire. Ordinatio episcopi fiat a prouincialibus. Quartadecima. Idē Nicenū conciliū, epō Hierosolymitano, nō Romano tribuit honoris primatū, dicēs ibidē: Et ut epō Hierosolymorū antiquitus tradita honoris prerogatiua seruet, manēte nihilominus, & Metropolitanī ipsius prouinciae dignitate. Doce me lector, quid faciendū sit, qñ non satis est me hodie no tempore confiteri Ro. pontificē esse primum, nisi mentiar quoq; & negem alium antiquitus fuisse primum, & tantū concilij autoritati resistam?

Hierosolymitanus est primus episcopus Romanus. Quintadecima. Si Romana ecclesia est prima, propter primū apostolū Petrū eadem

Ordo ecclesiarum non ex apostolis sumendus.

eadem necessitate confitebimur & Compostellanam ecclesiam esse secundam, propter apostolum secundum Iacobum, & Ephesinam tertiam, propter apostolum tertium Iohannem, & sic per ordinem apostolorum. At iste ordo nunquid seruatur? quo iure ergo solus Petrus primam facit ecclesiam, nisi humano? Cur ergo Constantinopolitana, quae nullum habet apostolum, praefertur secundo loco Compostellanae? Cur Alexandrina, quae & ipsa nullum habet apostolum, praefertur Ephesinae? Cur Antiochena sine apostolo praefertur Edissenae, quae apostolum Thomam habet? Cur Hierosolymitana his omnibus quinto loco post ponitur, quae Christum, Petrum, Iacobum, Iohannem, item Iacobum columnas (ut Paulus Gal. ij. scribit) habuit & uniuersos discipulos? uides quod sit ulla ratio quod Christus sit diose huius primatus ambitionem praeuenit, & causas eiusdem penitus confudit.

Decimasexta. Si ad solos Petri successores pertinet uerbum Christi: Tu es Petrus, & pasce oues, pari sequela concludetur, solius Iohannis successores esse filios Mariae in cruce committentis, quia hunc solum in cruce allocutus matri commendauit; ergo ab Ephesinis episcopis accipiunt ceteri, ut sint filij ecclesiae, & Mariae.

Petro ut pascat Iohanni quod sit filius Mariae, aequaliter dicitur est &c.

Item soli successores Iacobi & Iohannis essent filij tonitruum, & soli successores Iacobi minoris sint fratres domini, & omnino omnium, ad quos Christus semel locutus est, successores haberent eadem iure diuino, quo quid uanius dici potest?

In terris caput ecclesiae nullum est.

In fine dico, Me nescire an Christiana fides pati possit, quod in terris aliud caput ecclesiae uniuersalis statuitur, praeter Christum. sunt qui Christum in ecclesiam triumphantem reijciunt, & Romanam pontificis ecclesiae caput constituunt, contra expressum euangelium Matthaei ultimo: Ecce ego uobiscum sum usque ad consummationem saeculi. Et illud Act. ix. Saule Saule, quod me persequeris? Ideo enim regnum fidei ecclesiae uocatur, quod rex noster non uidetur, sed creditur, sicut. i. Cor. xv. dicit, Oportet illum regnare, donec ponat inimicos suos scabellum pedum suorum, & tunc tradet regnum deo & patri. At hi regnum rerum praesentium faciunt, dum uisibile caput erigunt. Nam & mortuo pontifice ecclesia non est sine capite, cur ergo uiuo pontifice Christus non pro capite solus habetur? An uiuo pontifici cedit & mortuo succedit, uelut quidam alternus pontifex? Si autem & uiuo pontifice caput est, ut quid duo capita in ecclesia statuimus?

Duo capita in ecclesia non statuenda.

Cōcludo. Omnis sacerdos in articulo mortis & necessitatis est episcopus, est papa, habens plenissimam plenitudinem potestatis super confidentem, ut tenet sententia communis totius ecclesiae, & ex B. Cypriani epistolis euidenter conuincitur; ergo nec Papa est episcopus, nec episcopus est superior presbyteris, iure diuino; tenet consequentia, quia ius diuinum est immutabile, tam in uita quam in morte.

Sacerdos in articulo mortis aequatur Romano pontifici.

FINIS.